

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

◆ ΚΟΣΜΟΣ ΠΑΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ (Γ.Β.Μ.)	169
◆ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ (Βασ. Κ. Σταθάκη)	171
◆ ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ (1876-1956) (Αναστασίας Γ. Δασκαρόλη)	175
◆ Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ (Νίκου Θ. Αρβανίτη)	180
◆ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΣΑΒΟΥΑΡ ΒΙΒΡ (Πανορμίτη)	186
◆ ΣΧΟΛΙΑ (Β. Κ. Σταθάκη)	187
◆ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας τής Χ.Ε.Ε.)	189
◆ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	192
◆ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΕΝΟΣ ΓΙΑΤΡΟΥ (Νίκου Τσιρώνη)	195
◆ Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ (Α. Γιαμδριά)	197
◆ ΛΙΟΝΤΑΡΙ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ (Ποίημα Νίκου Θ. Αρβανίτη)	198
◆ ΤΟ ΟΙΚΟΠΕΔΟ (Διήγημα Δημήτρη Χρ. Μπλοσινάκη)	198

ΕΤΟΣ 70ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 2007

ΑΡΙΘ. 682

€ 1,20

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 70ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 2007

Άριθ. 682

ΚΟΣΜΟΣ ΠΑΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ

«Ἡ τρύπα τοῦ ὄζοντος» πλανᾶται σὰν καθημερινὴ ἀπειλή. Φοβᾶται καὶ ἀνησυχεῖ καὶ ἀσφαλῶς ὄχι χωρὶς λόγο, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, γιὰ τὴν καταστροφή τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, γιὰ τὴν ἐπερχόμενη καταιγίδα ἀπὸ τὶς βαθιῆς ἀλλαγές στὶς κλιματολογικὲς συνθῆκες ποῦ ὁ ἴδιος προκάλεσε. Εἶναι μιὰ σοβαρὴ ἀπειλή, ὄχι ὅμως ἡ μοναδική. Ὁ διάσημος Γάλλος φιλόσοφος καὶ παλαιοντολόγος Τεγιάρ ντὲ Σαρντὲν (Teillard de Chardin) ἔκανε λόγο γιὰ μιὰ ἄλλη ἀπειλή, ἀκόμα πιὸ τρομερή: «*Ἡ ἀληθινὴ ἀπειλὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο δὲν εἶναι τὸ πάγωμα τῆς γῆς, ἀλλὰ ἕνας κόσμος παγερός, ἐσωτερικὰ ἀπρόσωπος*».

«*Παγερός κόσμος, ἐσωτερικὰ ἀπρόσωπος*», εἶναι ὁ κόσμος χωρὶς καρδιά. Ἡ μάλλον ἕνας κόσμος ποῦ στὰ στήθη του δὲν πάλλει μιὰ σὰρκινη τρυφερὴ καρδιά, ἀλλὰ ἕνας σκληρὸς καὶ παγερὸς λίθος. Γι' αὐτὸν τὸν κόσμο, χωρὶς ἀγάπη, χωρὶς συμπάθεια, χωρὶς συμπόνοια γιὰ τὸν πλησίον, τὸν συνάνθρωπο, μίλησε ὁ Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ. Καὶ ὑποσχέθηκε μὲ τὴ μεγάλη του εὐσπλαχνία, ὅτι «*ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην*» (λοτ' 26). Θὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τὸ σῶμα σας τὴν πέτρινη

σκληρὴ καρδιά σας καὶ θὰ σᾶς δώσω σὰρκινη εὐαίσθητη καρδιά.

Αὐτὸν τὸν παγερὸ κόσμο διαμορφώνει καὶ σήμερα, ὁ μακρὰν τοῦ Θεοῦ, τραγικὸς καὶ ἐγωπαθὴς ἄνθρωπος ποῦ περιορίζεται στὸν ἑαυτό του καὶ περιστρέφεται ἀδιάκοπα γύρω ἀπὸ τὸ ὑπερτροφικὸ ἐγὼ του. Δὲν νιώθει τὰ σκιρτήματα τῆς ἀνιδιοτελοῦς προσφορᾶς, τὴ χαρὰ τῆς ἀγάπης, τῆς συμπαραστάσεως στὸν πόνου τοῦ ἀδελφοῦ. Ἄναδιπλώνεται ἀδιάκοπα στὸν ἑαυτό του καὶ ἀποξενώνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Γίνεται οὐσιαστικὰ ἀκοινωνήτος, γιὰ τὴν ἀκρίβεια, στοιχεῖο ἀντικοινωνικό. Ἡ παγερότητά του κάνει τὴν κοινωνία, τὸν κόσμο ὀλόκληρο, πολιτικὴ χώρα. Αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη ἀπειλή. Τὸ πάγωμα τῆς ἀγάπης. Νὰ ζῆ κανεὶς καὶ νὰ κινῆται μέσα σ' ἕνα κόσμο παγερό, ἀπρόσωπο, τρομαγμένο, ἀνήσυχου, σὰν νὰ δέχθηκε στὸ πρόσωπό του φύσημα νεκροκεφαλῆς.

Σὲ παλαιότερη συνάντηση κορυφῆς στὸ Παρίσι, ἀπὸ τριάντα διασήμους ἐπιστήμονες καὶ διανοητὰς, ἀνάμεσά τους καὶ ἔξι Νόμπελ, ἐξετάσθηκε τὸ μεγάλο πρόβλημα τοῦ φόβου. Σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῶν συζητήσεων δύο ἐρωτήματα κυριάρχησαν: Ἡ ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ κρίση τῶν ἀξιών. Πῶς ὁ ἄν-

θρωπος θά μπορέση νά ζήση στήν εποχή τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης; Πῶς θά ἀντιμετωπίση μερικῆς ἀναπόφευκτες συνέπειες τῆς τεχνικῆς προόδου;

Εἶναι πράγματι ἓνα φαινόμενο ἀνησυχητικό. Φθάσαμε στό σημεῖο, παρὰ τίς καυχησιολογίες μας, νά μᾶς ἀπασχολῆ καί νά μᾶς συνέχη, ὡς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα πρόβλημα, ἡ ἐπιβίωσή μας. Πῶς θά ἐπιζήσουμε ἀπὸ τὴν ἐπερχόμενη καταγίδα πού ἐμεῖς οἱ ἴδιοι προκαλέσαμε. Καί ἡ καταγίδα αὐτὴ μᾶς βρῖσκει περιπλανώμενους στοὺς δρόμους, γιατί ἐγκαταλείψαμε τὸ σπίτι τοῦ Πατέρα. Ἐγκαταλείψαμε τὸν Θεὸ καί τίς αἰώνιες ἀξίες πού ἐκπροσωπεῖ τὸ θεῖο. «*Ἄστεγοι μέναμε, γυμνοὶ στ' ἀγριοβόρι καί στήν παγωνιά καί μάταια ἀναζητήσαμε μιὰ ἀπάνεμη γωνιά*» (Στ. Μπολέτης).

Μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά ζήση σωστά καί ἰσορροπημένα μέσα σ' αὐτὴ τὴν παγωνιά, στό ἀγχωτικό κλίμα πού τοῦ δημιουργεῖ ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεό; Τοξινώνει τὴν ψυχὴ του μὲ τὴν ἀρνηση τῶν ἀξιῶν, μολύνεται μέσα στὰ τέλματα τῆς ἀναισχυντίας, ναρκώνεται ἀπὸ τὰ παραισθησιογόνα τῆς ὑλιστικοκρατούμενης ἐποχῆς μας. Καί τὸ ἀποτέλεσμα. Ἀργοπεθαίνει ἀδόθητος. Γιατί αὐτὸς ἀρνήθηκε τὴ μόνη ἀποτελεσματικὴ βοήθεια. Πεθαίνει ἀπὸ πνευματικὴ ἀσφυξία μέσα στήν ἠθικὴ μόλυνση, γιατί δὲν ἔμαθε νά ἐπικοινωνῆ μὲ τὴν πηγὴ του, τὸν Θεό.

Ἐκεῖ καταντᾷ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν, ἡ μόνη ἀνάξωγονητικὴ καί ἀποτοξινωτικὴ δύναμη τοῦ πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ, ἡ προσευχή, παραμερίζεται καί περιφρονῆται. Καί τὸ χειρότερο χαρακτηρίζεται ὡς τοξίνη καί ὄπιο! Τί ἀντιστροφὴ, ἀλήθεια καί διαστροφή! Νὰ διαβάλλεται ἡ πίστη στὸν Θεό, ἡ πανίσχυρη αὐτὴ δύναμη, τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος δὲν θά ἔπρεπε νά τὴν ἀντικαθιστᾷ μὲ τίποτα!

Θά ἀξίξε ἐδῶ νά θυμηθοῦμε κάτι, πού φαίνεται ἀπίστευτο, γιατί βγήκε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ μεγάλου ἀρνητῆ, τοῦ Νίτσε. Βγήκε σὲ στιγμὲς εἰλικρινείας πού δὲν λείπουν καί στίς πιὸ σκληρυμένες ψυχές: «*Ἐφόσον ποτὲ πιά δὲν θά γνωρίζης οὔτε νὰ προσεύχῃσαι οὔτε νὰ λατρεύῃς οὔτε νὰ βρῖσκῃς τὴν ἀνάπασή σου μέσα σὲ μιὰ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη, θά στερηθῆς τὴ δυνατότητα νὰ σταθῆς μπροστὰ σὲ μιὰ σοφία, σὲ μιὰ καλοσύνη, σὲ μιὰ ὑπέρτερη δύναμη καί νὰ προστατεύῃς τίς σκέψεις σου. Δὲν θά ἔχῃς πιά φύλακα πιστὸ οὔτε φίλο στὴ μοναξιά σου. Ἄνθρωπε τῆς ἀρνήσεως, αὐτό, λοιπόν, εἶναι πού θέλεις νὰ ἀρνηθῆς; Ποιὸς ἄλλος θά σοῦ δώσῃ τὴ δύναμη; Καμιὰ ποτὲ δύναμη δὲν ὑπῆρξε ὅμοια μὲ αὐτὴν*».

«*Εἶναι ντροπὴ νὰ πιστεύῃς στὸν Θεὸ καί νὰ προσεύχῃσαι*», φωνάζουν κατὰ καιροὺς οἱ ἄπιστοι, ὅλοι αὐτοὶ πού δὲν γεύθηκαν τὴν ὁμορφιά καί τὴν δύναμη τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν οὐράνιο Πατέρα. «*Ντροπὴ νὰ προσεύχῃσαι...*», κραυγάζαν οἱ ἄπιστοι; «*Εἶναι τόσον ντροπὴ νὰ προσεύχῃσαι*», ἀπαντοῦσαν οἱ εὐγενικὲς μορφὲς τῆς πίστεως μὲ τὸ στόμα τοῦ γιατροῦ Καρρέλ, «*ὅσον ντροπὴ εἶναι νὰ ξεδιψᾷς καί νὰ ἀναπνέῃς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸν Θεό, ὅπως ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸ νερὸ καί τὸ ὄξυγόνο*».

Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση. Ἡ ὁ ἄνθρωπος θά ξεδιψᾷσῃ τὴ βαθιὰ πνευματικὴ του δίψα στὰ κρυστάλλινα νερὰ τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς προσευχῆς, τῆς ἐλπίδας στὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου καί θά ζήσῃ στίς φωτόλουστες κορυφὲς τῆς ἀδελφοσύνης ἢ θά τὸν φάῃ ὁ μολυσμένος κάμπος τῆς παγερῆς ἀδιαφορίας καί τοῦ μίσους.

Γ. Β. Μ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ 19ος Αιώνας

Α'

Ἡ ἔλευση τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια στήν Ἑλλάδα τόν Ἰανουάριο τοῦ 1828 μπορεῖ νά ληφθεῖ ὡς ἡ ἀφετηρία τῆς χρονολογίας τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδας. Ἡ περίοδος τῆς διακυβερνήσεως τοῦ Καποδίστρια συμπίπτει μέ τήν τελευταία φάση τοῦ ἀγώνα γιά τήν ἀνεξαρτησία καί ὅσον ἀφορᾷ τήν πολεμική προσπάθεια καί ὅσον ἀφορᾷ τίς διπλωματικές ἐπιδιώξεις γιά τήν τυπική ἀναγνώριση τῆς ἀνεξαρτησίας καί τόν καθορισμό τῶν ὀριστικῶν συνόρων τοῦ νέου κράτους.

Ἡ κατὰ τυπική κυριολεξία ἀφετηρία τῆς νεώτερης ἱστορίας τῆς Ἑλλάδας θά ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ τὸ ἔτος 1830, μέ τήν συνθήκη τοῦ Λονδίνου, ἡ ἀκόμη καί τὸ ἔτος 1832 μέ τήν συνθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὑποχωρεῖ ὅμως στήν οὐσία, τήν ὁποία ἐκφράζει τὸ γεγονός ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου, ἀλλὰ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδίστρια στήν Ἑλλάδα εἶχε δημιουργηθεῖ πραγματική κατάσταση, τήν ὁποία καί ὅσοι ἐκ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Δυνάμεων στὸ ἐξωτερικὸ δὲν κατανοοῦσαν, δὲν μποροῦσαν πάντως καί νά ἀγνοήσουν. Πράγματι ἐκεῖνο ποῦ ἐκτοτε συνεζητεῖτο ἦταν ἀπλῶς ἡ νομική μορφή καί ἡ ἔκταση τοῦ νέου κράτους.

Τὸ πρῶτο μέλημα στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ νέου κράτους ἦταν ἡ διοικητικὴ καί νομοθετικὴ ὀργάνωση αὐτοῦ, ἔργο τὸ ὁποῖο ἀνέλαβε κυρίως ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ Ὁθωνος, νομομαθῆς Μάουερ μέ τίς ποικίλες ἐκ τῆς καταστάσεως ἀντιδράσεις. Στὸν τομέα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως ἀκολουθήθηκε ἡ χαρακτηρίζουσα τήν Ὁρθοδοξία δημοκρατικὴ ὀργάνωση τῆς Ἐκκλησίας. Συ-

νεστήθη Σύνοδος Ἀρχιερέων καί ὀρίσθηκε παρ' αὐτῆ βασιλικὸς ἐπίτροπος, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Κράτους. Ὁ χωρισμὸς ὅμως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, μέ κύριον ὑποκινητὴν τὸν ἀρχιμανδρίτη Θεόκλητο Φαρμακίδη καί ἡ κήρυξη αὐτῆς ὡς ἀνεξαρτήτου καί αὐτοκεφάλου προεκάλεσε τίς μεγαλύτερες ἀντιδράσεις, ἂν καί ἡ ἰδέα αὐτῆ ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὸν Κοραῆ καί ὅλα τὰ φιλελεύθερα στοιχεῖα. Τὸ κύριον ἐπιχείρημα γιά τήν ἐνέργεια αὐτὴν ἦταν, ὅτι πρακτικῶς δὲν ἦταν δυνατόν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας καί ὁ κληρὸς αὐτῆς νά ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο, ἐγκατεστημένο σὲ ξένη χώρα καί ὑφιστάμενο τίς συνεχεῖς ἐπεμβάσεις καί αὐθαιρεσίες τῶν Σουλτάνων. Ἀπεφεύχθη γιά τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ δημιουργία σχίσματος, ἀλλὰ ἐχρειάσθηκε νά παρέλθουν εἴκοσι περίπου ἔτη γιά νά ἀποκατασταθοῦν οἱ σχέσεις μέ τὸ Πατριαρχεῖο, μέ τήν ἔκδοση τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου, μέ τὸν ὁποῖο ἐκαθορίζοντο οἱ σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καί οἱ ἀρμοδιότητες αὐτῶν. Στὸ διάστημα αὐτὸ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1833 - 1850 ἔγιναν πολλὲς ἐνέργειες, ἰδιαίτερα ἐκείνες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων μέ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Πρωταρχικὸ ρόλο σ' αὐτὲς διεδραμάτισε ὁ μέγας ὀρθόδοξος Ἕλληνας θεολόγος τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ἐξ Οἰκονόμων. Ὁ ἰδεολογικὸς χώρος, στὸν ὁποῖον ἐκινεῖτο ὁ Οἰκονόμος ἦταν ἡ παράδοση τοῦ Βυζαντίου μέ τήν συναλληλία καί τήν συνεργασία στίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, σὲ ἀντίθεση μέ τὸν Φαρμακίδη, ὁ ὁποῖος ἦταν φορέας δυτικῶν προτεσταντικῶν ἀλλὰ καί ξένων πολιτικῶν ἰδεῶν.

Β'

Στήν συνέχεια καί στήν δεκαετία τοῦ 1870 ἕνα ἄλλο ζήτημα πού συνετάραξε τήν Ἑλλαδική Ἐκκλησία ἦταν τὸ λεγόμενο σιμωνιακὸ πρόβλημα, δηλαδή ἡ ἐξαγορὰ μητροπολιτικῶν ἐδρῶν κατὰ τὴν ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων, ἔναντι χρηματικῶν παροχῶν.

Ἔτσι αὐτὰ τὰ γεγονότα ἀποτελοῦσαν κλίμα πού δὲν εὐνοοῦσε τὴν πραγμάτωση τῆς κύριας ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ποίμανση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἰσχυρὰ αὐτὲς τὶς συνθήκες παρουσιάσθηκαν ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ μὲ ζήλον ιεραποστολικὸν ἀνέλαβαν ἔργο οἰκοδομητικὸ μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναφέρομε ἐνδεικτικὰ τὸν Χριστοφόρο Παπουλάκον ὁ ὁποῖος τὴν δεκαετία τοῦ 1850 μὲ κύριον χῶρον δράσεως τὶς νότιες ἐπαρχίες τῆς Πελοποννήσου καὶ μὲ ἕνα λαϊκὸ ἀπλοῖκὸ κήρυγμα ἐπιδροῦσε στὶς λαϊκὲς μάζες τῶν περιοχῶν, στὸ ὅποιο ὅμως ἀνέμειγνε καὶ πολιτικὰ θέματα, μὲ συνέπεια νὰ ἐξάπτει τὸν θρησκευτικὸ ζήλο τῶν ἀκροατῶν του μέχρι τέτοιου σημείου ὥστε νὰ προκαλεῖται διατάραξη τῆς τάξεως. Συγκεκριμένα στὸ κήρυγμά του ὁ Παπουλάκος ἀπέδιδε τὰ δεινὰ τῆς Ἑλλάδας στὸ ἑτερόδοξο τῶν βασιλέων Ὁθωνος καὶ Ἀμαλίας. Τοῦτο εἶχε ὡς συνέπεια τὴν διώξή του ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ κράτους καὶ τὴν ἐξορία του σὲ μονὴ τῆς Ἄνδρου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ ἔτος 1861 σὲ βαθὺ γήρας.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ πού ὁ Παπουλάκος ἐργαζόταν μὲ τέτοιον ἐνθουσιασμὸ καὶ καρποφορία στήν κεντρικὴ καὶ νότια Πελοπόννησο, ἐδρούσε στήν περιοχή Πατρῶν, Αἰγίου καὶ Καλαβρυτῶν ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος, ἐξαιρετικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη φαινόμενο, ὁ ὁποῖος συνεδύαζε σταθερὰ πίστη, φλογερὸ ζήλο, θαρραλέο χαρακτῆρα καὶ παιδεία ὅχι τὴν συνήθη. Κατήγετο ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Σάμης τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἔθεσε ὡς σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὴν ὑπεράσπιση τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀπὸ τοὺς κινδύνους πού τὴν ἀπειλοῦσαν. Συγκεκριμένα στήν Κεφαλληνίαν ἄρχισε τὸ ποιμαντικὸ του ἔργο

μὲ πύρινα κηρύγματα κατὰ τῶν ἀντιχριστιανικῶν ρευμάτων καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τῶν τεκτόνων. Ἐξ αἰτίας τῶν κηρυγμάτων αὐτῶν ἐξορίσθηκε καὶ ἦλθε στὴν Πάτρα. Ἐκεῖ ἐξακολούθησε τὴν ιεραποστολικὴ του δράση τὴν ὁποία ἐπεξέτεινε καὶ στὰ ἔξω τῆς πόλεως μέρη.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς περιόδους του τὸ ἔτος 1842, συνήνησε τὸν τότε εἰκοσαετῆ ιεροδιάκονον Ἰγνάτιον Λαμπρόπουλον, τὸν ὁποῖον κατήχησε στὸ ιεραποστολικὸ ἔργο. Παρομοίως τὸ 1847 ἐνέπνευσε τὸν αὐτὸν ζήλο καὶ στὸν Παπουλάκο. Καὶ μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς ἄνδρες διετήρησε στενοὺς δεσμοὺς μὲ προσωπικὴ καὶ δι' ἀλληλογραφίας ἐπικοινωνία. Τὸ ἔτος 1851 ἔκαμε γενικὴ συγκέντρωση τῶν ἐπιλέκτων μελῶν τῆς κινήσεώς του, ὅπως εὐσεβεῖς μοναχοὺς, δημάρχους, δημοτικούς παρῆδρους καὶ πολίτες ἀνωτέρας τάξεως, ἀπὸ τὴν Πάτρα, Τρίπολη, Ναύπλιο, Γορτυνία, Τήνο καὶ Σπέτσες, πού διήρκεσε ἀρκετὲς ἡμέρες. Οἱ συνεργάτες τοῦ Φλαμιᾶτου κατὰ αὐτὸν τὸν τρόπο καταρτιζόμενοι ἐξήρχοντο μεμονομένως ἢ κατὰ ὀμάδες καὶ ἐκήρυτταν σὲ περιοχὰς τῆς Πελοποννήσου. Φαίνεται δὲ ὅτι ἂν ὄχι ὅλοι, πάντως οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἦσαν μέλη τῆς ἐταιρίας τῶν «Φιλορθοδόξων», ψυχὴ τῆς ὁποίας ἦταν ὁ Φλαμιᾶτος καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἤρκετο στήν προσωπικὴ του προσπάθεια, ἀλλὰ ἤθελε νὰ ἐπεκτείνει τὸ ἔργο του σὲ ἕνα εὐρύτερο κύκλο συνεργατῶν.

Γιὰ τὴν διαφύλαξη τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀποψή του νὰ παύσει ἡ Πολιτεία τὶς ἐπέμβασεις τῆς καὶ τὶς ιεροσυλίες εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ καταστοῦν τὰ σχολεῖα γνήσια ὀρθόδοξα μὲ ἐκπαιδευτικούς μὲ ὀρθόδοξη παιδεία καὶ χριστιανικὴ ἀρετὴ. Τὰ γραπτὰ καὶ προφορικὰ κηρύγματα τοῦ Φλαμιᾶτου, ὁ εὐρύς κύκλος συνεργατῶν καὶ οἱ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας διαμαρτυρίες του, προκάλεσαν καὶ μὲ τὴν ὑποκίνηση διαφόρων «καλοθελητῶν» τὴν ἐπέμβαση τῆς Κυβερνήσεως. Ἔτσι στὰ μέσα Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1852 διετάχθη ἡ σύλληψή του καθὼς

και άλλων συνεργατών του με την βαρεία κατηγορία της «καθοσιώσεως». Έγιναν έρευνες και συλλήψεις και σε άλλες πόλεις. Μεταξύ των συλληφθέντων ήταν και ο μακαριστός Ίγνατίος Λαμπρόπουλος και των έρευνηθεισών οικιών ήταν και εκείνη του Κωνσταντίνου Οικονόμου του έξ Οικονόμων.

Οί συλληφθέντες με τον Φλαμιάτο ενέκλεισθησαν υπό άλλιες συνθήκες κρατήσεως στις φυλακές των Πατρών. Η υγεία του Φλαμιάτου υπό αυτές τις συνθήκες διαρκώς έχειροτέρευε και τελών υπό κράτηση εκάθη μοναχός από τον Ίγνατίο Λαμπρόπουλο για να παραδόσει το πνεύμα του στον Κύριο του στις 30 Αυγούστου του 1852. Ο Κοσμάς Φλαμιάτος υπήρξε κατά την όμολογία του Ίγνατίου Λαμπροπούλου «άνηρ σοφός και έναρετος μόνος διακεκριμένος ζηλωτής της Όρθοδοξίας».

Γ'

Ο Ίγνατίος Λαμπρόπουλος υπήρξε εκείνος, ο όποιος συνέχισε το έργο του Φλαμιάτου, άφου προηγουμένως το άπήλλαξε από κάθε πολιτική χροιά και το κατέστησε καθαρά πνευματικό. Ο Ίγνατίος, καταγόμενος από την περιοχή της Μεγαλουπόλεως, εισήλθε το 1826 στην μονή του Μεγάλου Σπηλαίου, όπου υπεβλήθη με κάθε προθυμία στις πνευματικές άσκήσεις του μοναχικού βίου και παρακολούθησε με ζήλο τα διδασκόμενα μαθήματα έλληνικών στη σχολή της Μονής. Συνεπλήρωσε στην συνέχεια την μόρφωσή του σε σχολεία της Καλαμάτας και του Αιγίου, ώστε να καταστεί ικανός να μελετά την Άγία Γραφή και τους πατέρες της Έκκλησίας. Το έτος 1839 χειροτονήθηκε ιεροδιάκονος και λίγο μετέπειτα ιερέυς. Με αυτήν την κατάρτιση, ακολουθώντας τα παραδείγματα του Παπουλάκου και του Φλαμιάτου, έξηλθε σε περιδείες στην Πελοπόννησο για να κηρύξει τον λόγον του Θεού και να έξομολογεί τους πιστούς. Κατά το έτος 1852, όταν διατυπώθηκαν κατηγορίες κατά του Παπουλάκου

και του Φλαμιάτου έδιώχθηκε και αυτός ως συνένοχος των πρώτων.

Έτσι, εύρισκόμενος σε περιοδεία στη Γορτυνία συνελήφθη από τις αρχές και μεταφερόμενος από φυλακή σε φυλακή μετέβηξε στο δεσμοτήριο των Πατρών. Την κράτησή του παρά τις ταλαιπωρίες που αυτή συνεπήγετο, την άντιμετώπισε με εξαίρετον χριστιανική ύπομονή. Η φυλακή μετεβλήθη σε εύκτήριον οίκον και σχολείον άρετής, όπου άκουόνταν ψαλμοί δοξολογίας προς τον Θεόν και έδιδάσκετο η Χριστιανική αλήθεια, κατά παρόμοιον τρόπον με εκείνον των φυλακών των Φιλιππων με κρατουμένους τους άποστόλους Παύλον και Σίλαν. Εκεί, όντας υπό κράτηση, έδέχετο πλήθος λαού από τη γύρω περιοχή, τους όποιους κατηχούσε στην χριστιανική αλήθεια και τους έξομολογούσε. Μετά την μεταπολίτευση του 1862 έληξε και ο περιορισμός του Ίγνατίου στην φυλακή των Πατρών, και άρχισε νέα έποχή περιοδειών. Για να διαδίδει σε ευρύτερο κύκλο πιστών την χριστιανική αλήθεια, συνέγραψε αξιόλογες πραγματείες, τις όποιες και έδημοσίευσε. Το όνομά του έγινε γνωστό και σεβαστό σε όλους. Η Ίερά Σύνοδος και η Κυβέρνηση τον επρότειναν ως ιεροκήρυκα Λακωνίας και κατόπιν έπίσκοπο Τριφυλλίας, αλλά αυτός άρνήθηκε, γιατί έπίστευε ότι και χωρίς το έπισκοπικό αξίωμα ήταν όχι λιγότερο ώφέλιμος στον πιστόν λαόν.

Η δράση του Ίγνατίου υπήρξε για την έποχή εκείνη όμολογουμένως πρωτότυπη. Οί πειρασμοί που εγενήθησαν εις βάρος του Παπουλάκου και του Φλαμιάτου υπήρξαν μαθήματα. Εΐδε ότι το κήρυγμα γίνεται έξόχως οίκοδομητικό, όταν είναι καθαρά πνευματικό. Δέν προκαλεί μόν θορυβώδεις και παροδικούς συναγερμούς, αλλά γεννά μόνιμο άγαθή κατάσταση στις ψυχές των άκροατών του. Έτσι εργαζόμενος ο Ίγνατίος όχι μόνον τον λαόν ώφέλησε πνευματικά στην χριστιανική ζωή, αλλά και κατάρτισε τους κληρικούς εκείνους του περιβάλλοντός του, οί όποιοι επρόκειτο να συ-

νεχίσουν τὸ ἔργο του καὶ νὰ συντελέσουν στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῆς ἀξιαμένης θρησκευτικῆς κινήσεως στὴν Ἑλλάδα.

Δ'

Στὴ σειρὰ αὐτῆ τῶν ἀνδρῶν ποὺ ἀγωνίσθηκαν στὴν διάρκεια τοῦ ΙΘ' αἰῶνα γιὰ τὴν χριστιανικὴ ἀλήθεια εἶναι καὶ ὁ Ἀπόστολος Μακράτης, ἡ δράση τοῦ ὁποίου ἐπεκτείνεται μέχρι καὶ τὶς ἀρχές τοῦ εικοστοῦ αἰῶνα. Ἡ δράση του αὐτῆ συνεκλόνησε λαὸν καὶ ἄρχοντες μὲ τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴν θρησκευτικότητά του καὶ τὴν πρωτοτυπία του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς ἀκρότητές του καὶ τὶς ιδεές του τὶς ὁποῖες ἀνέπτυξε μὲ ἐπιμονὴ ἐνῶ προσήρμοζε στὸν ἑαυτό του προφητεῖες τῆς Ἀποκαλύψεως, δίδοντας ἔτσι λαθεῖν σὲ κατηγορίες καὶ καταγγελίες κατὰ τοῦ προσώπου του. Ἦταν βαθὺς γνώστης τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας, καθὼς καὶ τῶν νεωτέρων φιλοσοφικῶν συστημάτων ἀπὸ τοῦ Καρτεσιῶν μέχρι τοῦ Ἐγγέλου.

Στὴν ἀρχὴ ξεκίνησε τὴν δράση του στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἔτος 1859 ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἀθήνα, ἀναπτύσσοντας πολυσχιδῆ δράση μὲ τὸν προφορικὸ καὶ τὸν γραπτὸν λόγον του. Στὶς ὁμιλίες του αὐτὲς ἐπετίθετο κατὰ ὀρισμένων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ τὶς ὑλιστικὲς τοὺς ιδεές καὶ ἰδίως ἐναντίον τῶν τεκτόνων, κατὰ τῶν ὁποίων μάλιστα συνέγραψε καὶ δύο βιβλία. Τὸ ἔτος 1867 ἐξέδωσε τὸν «Λόγον», ἐφημερίδα ἀρχῶν θρησκευτικῶν πολιτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν, στὶς στήλες τῆς ὁποίας μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀσκοῦσε κριτικὴ, ἐλέγχοντας τὴν κακία, ὅπου καὶ ἐὰν τὴν συναντοῦσε. Παράλληλα ἴδρυσε τὴν σχολὴ τοῦ «Λόγου», στὴν ὁποία ἐδίδασκε τὴν ἡμέρα σὲ νεαροὺς μαθητὲς κατὰ ἴδιον παιδαγωγικὸ σύστημα, τὴν δὲ ἐσπέρα τοὺς ἐνήλικες. Συνέστησε συλλόγους μὲ ἀξιόλογη δράση καὶ διεξήγαγε ἔντονο ἀγῶνα κατὰ τῶν σμωνιακῶν ἀρχιερέων. Ὅλα αὐτὰ εἶχαν σὰν συνέπεια νὰ ὑποστῆ διώξεις ἐνώ-

πιον δικαστηρίων, νὰ καταδικασθεῖ σὲ φυλάκιση καὶ νὰ παραμείνει στὴν φυλακὴ ἐπὶ ἐνάμιση ἔτος.

Στὴν συνέχεια ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὑπέδειξε στὴν Κυβέρνηση καὶ ἐπέτυχε τὴν διάλυση τῆς Σχολῆς τοῦ Λόγου καὶ τὸν Φεβρουάριο τοῦ ἔτους 1879 κατεδίκασε τοὺς κληρικούς τῆς Σχολῆς σὲ περιορισμὸ γιὰ πέντε ἕως δέκα ἔτη σὲ διάφορες μονὲς τῆς χώρας. Οἱ διώξεις αὐτὲς κατὰ τοῦ Μακράτη καὶ τῶν περὶ αὐτὸν κληρικῶν ἐξήγειραν σὲ πολλὰ μέρη πάνδημο ἀντίδραση, ποὺ ἐκδηλώθηκε μὲ πλῆθος ἀναφορῶν. Μεταξὺ τῶν διωχθέντων κληρικῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ μακαριστὸς πατὴρ Εὐσέβιος Ματθόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐξωρίσθηκε κατ' ἀρχάς στὴν μονὴ Ἀγάθωνος στὴν περιφέρεια τῆς Λαμίας καὶ μετέπειτα στὴν Παλαιοκαστρίτσα στὴν Κέρκυρα.

Ἀναμφιβόλως ἡ παρουσία τοῦ Ἀπ. Μακράτη στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου ὑπῆρξε σημαντικὴ. Σὲ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία, οἱ ὑλιστικὲς θεωρίες, ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία καὶ οἱ κομματικὲς μικρότητες κυριαρχοῦσαν στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, ἐμφανίσθηκε αὐτὸς ὡς ἀναμορφωτὴς καὶ ἀπόστολος τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, ἀνιδιοτελής μὲ ἰκανότητα λόγου καὶ γραφῆς στὴν διακονία τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ συνήργησε στὸν καταρτισμὸ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο ἐπὶ τελειότερων βάσεων καὶ μεθόδων νὰ γίνουν συνεχιστὲς τῆς δικῆς του ἐργασίας, τῆς ὁποίας καρπὸς καὶ ὄργανον χριστιανικῆς μαρτυρίας εἶναι καὶ οἱ «Ἀκτῖνες».

Οἱ ἄνδρες αὐτοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους ἔγινε λόγος στὸ δημοσίευμα αὐτό, σὲ μία ἐποχὴ πνευματικὰ μᾶλλον ἄγονη ἐκράτησαν τὴν δᾶδα τῆς Πίστεως ἀναμμένη, γιὰ νὰ ἀκολουθήσει στὴν συνέχεια μία πλέον γόνιμος καὶ καρποφόρος ἐποχὴ, ποὺ ἀρχίζει τὸ ἔτος 1907 μὲ τὴν ἴδρυση ἀπὸ τὸν μακαριστὸν π. Εὐσέβιον Ματθόπουλον τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ΖΩΗ».

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ (1876 - 1956)

Με την εύκαιρία τῆς ἀναδρομικῆς ἐκθέσεως ἔργων τοῦ Παύλου Μαθιοπούλου πού διοργανώνει τὸ Μουσεῖο τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν (Ἰδρυμα Βούρου - Εὐταξία) 30 Μαΐου ἕως 31 Αὐγούστου 2007 γιὰ τὴν πεντηκοστή ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ διακεκριμένου ζωγράφου.

Ὁ π. Εὐσέβιος Μαθιόπουλος
(Ἔργο Παύλου Μαθιοπούλου)

Ὁ Παῦλος Μαθιόπουλος γεννήθηκε τὸ 1876 στὴν Ἀθήνα. Ὁ πατέρας του ἦταν ὁ Γεώργιος Μαθιόπουλος (1846 - 1938), καὶ παπoῦς του ὁ Δημήτριος Μαθιόπουλος ἀπὸ τὰ Τρεστανὰ Ἀρκαδίας, κατ' ἄλλην ὀνομασία Μελισσόπετρα, παντρεμένος μετὴν Μαρία Μητροπούλου, ἀδελφὴ τοῦ ἐπισκόπου Πατρῶν Ἱεροθέου Μητροπούλου (ἀπεθ. 1903) καὶ τοῦ ἐμπόρου τῶν Ἀθηνῶν Γιάννη Μητροπούλου, πατέρα τοῦ μουσικοῦ Δημητρίου Μητροπούλου (1896 - 1960). Ὁ Γεώργιος Μαθιόπουλος ἀνέπτυξε μαζί μετὰ τὰ ἀδελφία του Χαράλαμπος καὶ Νικόλαο ἐμπορικὴ δραστηριότητα στὸν τομέα τῆς θυροδεψίας στὴν Ἀθήνα¹, ἐν συνεχείᾳ ἐσπούδασε νομικὰ καὶ πραγματοποιοῖσε σειρά μορφωτικῶν ταξιδιῶν στὸ ἐξωτερικό. Ὁ ἀδελφός του Εὐ-

σέβιος (γεν. 1849) ἐσπούδασε στὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, ἐκάφη μοναχὸς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ ἐν συνεχείᾳ κατέστη, ὅπως ἐγράφη, «ἀναδημουργὸς τῆς Ἐκκλησίας», προσφέροντας ἐμπράκτως στὴν θεολογικὴ καὶ κοινωνικὴ πρόοδο τῆς πατρίδος του². Ὁ Γεώργιος Μαθιόπουλος πανδρεύθηκε τὴν Χαρίκλεια Χρυσοχοῖδου, ἀπὸ τὴν Πορταριά τοῦ Πηλίου, ἡ ὁποία ἀπεβίωσε κατὰ τὴν γέννηση τῆς τελευταίας κόρης, στὴν ὁποία ὁ πατέρας ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς ἀποθανούσης συζύγου του. Τὰ πέντε τέκνα πού ἀπέκτησε τὸ ζεῦγος Γεωργίου Μαθιοπούλου ἦσαν ἡ Θάλεια, ὁ Παῦλος, ὁ Χαρίλαος, ἡ Ἰφιγένεια καὶ ἡ Χαρίκλεια. Ἡ οἰκογένεια διέμενε στὸ κέντρο τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, σὲ μονοκατοικία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κολο-

κοτρώνη 30.

Όταν ο Παῦλος ολοκλήρωσε τις ἐγκύκλιες σπουδές του στο πρακτικό λύκειο³, ἐνεγράφη μόλις δεκαεπταετής τὸ 1893 στὴν νομικὴ καὶ ἀκολούθως στὴν ἰατρικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ νὰ συνεχίσει ὅμως τὸ 1894 στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν. Μαθήτευσε στὸν Νικηφόρο Λύτρα (1832 - 1904), ἀπόφοιτο τῆς Ἀκαδημίας τῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου, ποὺ δίδασκε ἀπὸ τὸ 1866 στὴν Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν, «ἀναδειχθεὶς ἀνάξιος μαθητῆς⁴», ἐνῶ ἤδη τὸ 1896, ἀποφοιτώντας ἀριστοῦχος, εἶχε τὴν πρώτη συμμετοχὴ του σὲ Ἐκθεση τοῦ Ζαλπίου.

Τὰ νεανικὰ χρόνια τοῦ ζωγράφου συμπύπτουν μὲ τὴν περίοδο ἀνόδου τῆς ἀστικῆς τάξεως, στὴν ὁποία συνέβαλαν ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν ἔργων ὑποδομῆς τῆς διακυβερνήσεως τοῦ Χαριλάου Τρικοῦπη (1832 - 1896)⁵. Ἡ ἀστικὴ καταγωγὴ τοῦ Μαθιοπούλου καθόρισε τὸν προσανατολισμὸ τῆς μετεκπαιδευσεώς του, ἀλλὰ καὶ τὴν σύνθεση καὶ θεματολογία του, ἡ ὁποία θὰ συμπεριλάβει τόσο τὰ διδάγματα τῶν ἠθογραφικῶν συνθέσεων των, βαυαρικῆς μαθητείας, καθηγητῶν του τῆς Ἀθήνας, ὅσο καὶ τὶς τάσεις τῶν Γάλλων ζωγράφων ποὺ ἐμελλε νὰ γνωρίσει κατὰ τὴν δική του μετεκπαίδευση. Ὅπως ἔχει ἐπισημανθεῖ, οἱ προσωπικότητες καὶ ἡ δράση τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ (1748 - 1833) καὶ τοῦ Ἰωάννη Κωλέττη (1773 - 1847), ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνασκαφές τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀπὸ τὸ 1846, ὁ πολιτικὸς φιλελευθερισμὸς καὶ τὰ λογοτεχνικὰ κινήματα στὰ γαλλικὰ πρότυπα τοῦ παρνασιαμοῦ, συμβολισμοῦ καὶ νατουραλισμοῦ⁶ καὶ ὁ ἰδιαίτερος καλλιτεχνικὸς κοσμοπολιτισμὸς τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως⁷ τὴν εἶχαν καταστήσει πόλο ἔλξεως γιὰ τὴν προσέλκυση τῶν Ἑλλήνων διανοουμένων καὶ καλλιτεχνῶν. Ἔτσι καὶ ὁ Μαθιοπούλος μετώκησε τὸ 1897 στὸ

Παρίσι γιὰ νὰ συνεχίσει τὶς σπουδές του στὴν *Academie Julian*, ποὺ εἶχε ἰδρύσει τὸ 1868 ὁ *Rodolphe Julian* (1839 - 1907)⁸, πρωτοποριακὸς ὡς πρὸς τὴν συγκέντρωση τόσο ἀλλοδαπῶν ὅσο καὶ γυναικῶν μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, καὶ ὅπου κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία τοῦ αἰῶνος εἶχε ἐπικρατήσει ἡ μετα-ιμπρεσιονιστικὴ τεχντροπία τῆς ομάδος *Nabis*, μὲ τὶς καθαρὲς γραμμὲς καὶ τὸν παραστατικὸ συμβολισμό. Ἐδῶ, στὴν *Rue du Dragon*, 31, τῆς Μονμάρτρης, ὁ νεαρὸς Μαθιοπούλος εἶχε διδασκάλους τὸν ζωγράφο *Jean Joseph Benjamin Constant* (1845 - 1902) ποὺ εἶχε ἐπιδοθεῖ σὲ ἀναπαραστάσεις σκηνῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, τὸν ἀκαδημαϊστὴ *Jean - Paul Laurens* (1838 - 1921) μὲ ἱστορικὴ καὶ θρησκευτικὴ θεματολογία, τὸν ἐπίσης ἀκαδημαϊστὴ *Jules Joseph Lefebvre* (1836 - 1911) ποὺ εἶχε στραφεῖ σὲ προσωπογραφίες καὶ σὲ γυμνά, καὶ τὸν *Tony Robert Fleury* (1837 - 1912), τοῦ ὁποίου τὸ κύριο ἔργο καλύπτουν ἱστορικὰ θέματα καὶ προσωπογραφίες. Στὴν *Academie Julian*, ὅπου εἶχε προηγηθεῖ ὁ Γεώργιος Ροῖλὸς (1867 - 1928), τὸν καθοδηγεῖ πλέον ἕτερος Ἑλληνας μαθητῆς, ὁ Θεόδωρος Ράλλης (1852 - 1909), ποὺ ἀφομοιώνει τὰ γαλλικὰ πρότυπα. Ὁ Μαθιοπούλος συμμετέχει τὸ 1899 στὸ *Salon des artistes Francais* μὲ δύο ἔργα σὲ παστέλ, καὶ ἀργότερα στὸ ἴδιο *Salon* τὸ 1901 μὲ τὸ ἔργο *Ἡ ψυχὴ τῶν ἐρειπίων* ποὺ ἀνήκει σήμερα σὲ ἰδιωτικὴ συλλογὴ⁹. Τὸ 1899 φιλοτεχνεῖ τὸ ἔργο σὲ παστέλ ποὺ φέρει τὸν τίτλο *Κυρία μὲ σκυλάκι* καὶ ἀνήκει στὴν Ἐθνικὴ Πινακοθήκη Ἀθηνῶν¹⁰. Κατὰ τὴν μνημονικὴ Παγκόσμια Ἐκθεση ποὺ διοργανώθη στὸ Παρίσι τὸ 1900 (*Exposition uniververselle*), ἐνῶ ὁ διδάσκαλός του Νικηφόρος Λύτρας ἐλάμβανε τὸ τρίτο βραβεῖο¹¹, στὸν Μαθιοπούλου ἀπενεμήθη *hors concours* τὸ ἀργυρὸ μετάλλιο μὲ τὴν ἐπισημανση ὅτι τοῦ ἤρμοξε μὲν τὸ χρυσό, ἀλλὰ λόγῳ

τοῦ νεαροῦ τῆς ἡλικίας του μέλος τῆς Ἑλ-
λανοδίκου Ἐπιτροπῆς εἰσηγήθη νὰ περιο-
ρισθεῖ στο ἀργυρό¹².

Ἀπὸ τὸ 1901 ἐγκαθίσταται στὴν Ἀθή-
να καί, ἤδη τὸ 1903, ἀφοῦ εἶχε συμμετά-
σχει σὲ μερικὲς ἀκόμη ἐκθέσεις (Καῖρου
1901, Ἀγ. Πετροπόλεως 1901, *Galerie
Garpard* Βερολίνου 1901, Παρνασσοῦ 1902,
Ζαπτείου 1903), ἡ ἐφημερίδα *Ἀθῆναι* σὲ
πρωτοσέλιδο ἄρθρο τὸν διακρίνει καὶ ἀνα-
φέρει αὐτὸν μόνον ὡς ἐκπρόσωπο μιᾶς
ἀξίας λόγου ζωγραφικῆς τέχνης στὴν νεω-
τέρα Ἑλλάδα, ἰσοδύναμο στὴν τέχνη μὲ τὸν
ποιητὴ Παλαμᾶ: «Τελεῖται ἰσχυρὰ ζύμω-
σις ἐπ' ἐσχάτων μεταξύ τῶν ποιητῶν καὶ
κριτικῶν, τῶν ζωγράφων καὶ γλυπτῶν.
Καλαὶ δυνάμεις ὑπάρχουσι μεταξύ αὐτῶν.
Ἐκ τῶν ζωγράφων ὁ Μαθιόπουλος (...).
Ἐκ τῶν ποιητῶν δὲ ὁ ἀδρὸς Κώστας Πα-
λαμάς¹³». Εἶναι ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία
φιλοτεχνεῖ τὴν ἐλαιογραφία *Μετὰ τὴ θρο-
χὴ, στὴν ὁδὸ Βασιλίσσης Σοφίας* (περίπου
1900), ποὺ περιλαμβάνεται στὴ μόνιμη
συλλογὴ τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης Ἀθη-
νῶν¹⁴. Ἀκολουθεῖ ἡ συμμετοχὴ του σὲ ἐκ-
θέσεις τοῦ Καῖρου τὸ 1904 καὶ 1905, τῆς
Ἀλεξανδρείας τὸ 1906, στο *Salon* τῶν
Παρισίων τὸ 1908, στο Μονακὸ τὸ 1909
καὶ στὴ Ρώμη τὸ 1911. Τὴν περίοδο αὐτὴ
χρονολογοῦνται προσωπογραφίες τοῦ βα-
σιλικοῦ οἴκου τῆς Ἑλλάδος, γιὰ τίς ὁποῖες
τὸ 1909 τοῦ ἀπονέμεται τὸ παράσημον τοῦ
Τάγματος τοῦ Γεωργίου Α' ¹⁵.

Τὸ 1911 διορίζεται τακτικὸς καθηγη-
τῆς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθη-
νῶν, ἀποχωρεῖ γιὰ ἓνα διάστημα καὶ ἀνα-
λαμβάνει ἐκ νέου τὸ 1915¹⁶. Συμμετέχει σὲ
ἐκθέσεις στο Ἄμστερνταμ τὸ 1912¹⁷, στὴν
Galerie Gaspard τοῦ Βερολίνου τὸ 1913
καὶ τοῦ Ζαπτείου τὸ 1917. Ἡ διεθνὴς του
παρουσία ἐπεκτείνεται καὶ ὑπερατλαντι-
κῶς, ὅταν τὸ 1920 τὸ περιοδικὸ τῆς ἑλλη-
νικῆς παροικίας τῆς Νέας Ὑόρκης *Μη-
ναῖος Εἰκονογραφημένος Ἐθνικὸς Κήρυξ*

δημοσιεύει ἄρθρο, ἀφιερωμένο στὸν καθη-
γητὴ Μαθιόπουλο καὶ τὸ ὁποῖο ἐξαιρεῖ
«τὴν συναρπάζουσαν δύναμιν τοῦ χρωστή-
ρος ἐνὸς τῶν ἐπιφανεστέρων καλλιτεχνῶν
μας, τόσον περὶ τὴν τεχνικὴν ἐντέλειαν τῆς
ἀποδόσεως, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἔμφυχον, οὐ-
τως εἰπεῖν, παρασικότητα» τῶν ἔργων
του¹⁸. Τὸ ἄρθρο ἐπικεντρώνεται στὴν προ-
σωπογραφία τοῦ Νικηφόρου Λύτρα γιὰ
τὴν «ἀπαραμίλλως ζωντανὴν φυσικότη-
τα», στὸν πίνακα *Ἀφύπνιαις* γιὰ τὴν «πλα-
στικότητα καὶ εὐρυθμία τῶν μελῶν, ἐν τῷ
ἀμέμπτῳ συμμετρικῷ συνόλω των, τὴν
γοητεῖαν τῆς ἐκ τοῦ φυσικοῦ στάσεως»
καί, τέλος, στὴν ἐλαιογραφία *Ἡ Βεβήλω-
σις (Βυζάντιον 1453)*, ἡ ὁποία μόλις εἶχε
ἀγορασθεῖ, ὅπως ἀναφέρει τὸ δημοσίευ-
μα, ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Περιθάλψεως καὶ
παριστᾶ συμβολικά, στο πρόσωπο μιᾶς κα-
κοποιημένης φηγούρας μπροστὰ στὴν
Ἐραία Πύλη τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν θαν-
δαλισμὸ τοῦ ναοῦ¹⁹.

Τὸ 1924 ἀνεγείρει ἀτελιὲ σὲ κήπο ποὺ
διαμορφώνει στὰ Πατήσια, δίπλα στο ναὸ
τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἀγίου Λουκά, ὅπου καὶ
θα παραμείνει ὁ τόπος ἐργασίας καὶ κα-
τοικίας του ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του²⁰.
Ἀκολουθοῦν ἡ συμμετοχὴ σὲ ἐκθέσεις τὸ
1936 στὴν *Biennale* τῆς Βενετίας, τὸ 1937
σὲ ἐκθεση τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ 1940 στὴν
Πανελλήνιο τοῦ Ζαπτείου, καὶ μετὰ τὸν
πόλεμο, τὸ 1947, σὲ ἐκθεση τῆς Στοκχόλ-
μης καὶ τοῦ Καῖρου. Μὲ προθυμία δὲ ὑπέ-
γραψε τὴν «Δήλωση τῶν Ἑλλήνων Ἐπι-
στημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν»
ποὺ κυκλοφόρησε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1946
ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων²¹.

Ὁ Σύλλογος Καθηγητῶν τῆς Ἀνωτά-
της Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν τὸν ἐκλέγει τὸ
1947 διευθυντὴ τῆς Σχολῆς, ἐνῶ ἡ Ἀκα-
δημία Ἀθηνῶν τοῦ ἀπονέμει τὸν Φεβρουά-
ριο τοῦ 1948 τὸ Ἐθνικὸ Ἀριστεῖο Γραμ-
μάτων καὶ Τεχνῶν. Ὁ Σπύρος Μελάς
(1883 - 1966), μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ

τὸ 1935, δηλώνει ὅτι ἐψήφισε ὑπὲρ τῆς διακρίσεως αὐτῆς καὶ σὲ πρωτοεῖλιδο ἄρθρο τὸν συγκρίνει μὲ τὸν *Kees Van Dogen* (1877 - 1968), Ὁλλανδὸ ζωγράφου ποὺ ἀνέπτυξε ἰδιαίτερος τὴν προσωπογραφία, ἀλλὰ παρατηρεῖ ὅτι εἶναι «λιγότερος, λιγώτερο θεατρικὸς, περισσότερο θετικὸς στὸ σχέδιό του». Συμπληρώνει δέ: «Ἄλλὰ καὶ τὸ ἦθος τοῦ Μαθιόπουλου εἶναι διαποτισμένο ἀπὸ τὸ αἰσθητικὸ του ἰδανικόν. Γαλήνιος καὶ γλυκὺς, προσηνὴς καὶ ἀδρός, καλὸς φίλος καὶ ἀγαθὸς συνάδελφος, κομπῶς ὁμιλητὴς, εἶναι σύντροφος ἐξαιρετος καὶ ἐνδιαφέρων²²».

Τὸ 1949 ὁ Μαθιόπουλος ἀποχωρεῖ ἐκ τῆς διευθύνσεως τῆς Σχολῆς, ἐκλέγεται ὅμως τὸν Μάϊο τοῦ ἰδίου ἔτους μέλος τῆς Ἐκτετατῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, γιὰ τὸ ἔργο καὶ ἐξαιρετο ἦθος του²³, ἐνῶ στὰ σχετικὰ δημοσιεύματα ποὺ χαιρετίζουν τὴν ἐκλογή αὐτὴ τονίζονται οἱ εἰκαστικὲς ἀρετὲς «χρῶμα, χάρις, γραμμὲς, εὐγένεια²⁴», ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπαραίτητες εἰδικὲς γνώσεις: «ἕνας ἐπιστήμων κατέχων μέχρι τῆς τελευταίας λεπτομερείας ὅλα τὰ προβλήματα τῆς Τέχνης καὶ τῆς Αἰσθητικῆς²⁵». Καὶ πράγματι σὲ ἄρθρο του στὴν *Νέα Ἐστία* τὸ καλοκαίρι τοῦ 1949, χαριτολογώντας γιὰ φαινόμενα ἀκαλαισθησίας στὴν ἐλληνικὴ καθημερινότητα, ἐνῶ προβαίνει σὲ συστηματικὴ προσέγγιση τῆς ἐννοίας τοῦ «καλοῦ γούστου» καὶ ἀφοῦ διέλθει τὴν σχέση του μὲ τὴν λογικὴ, τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν συμμετρίαν, τὸ ἐνστικτο τοῦ καλλιτέχνη τὸν ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ καλὸ γούστο δὲν «ὑπακούει εἰς κανέναν ἀναγκαστικὸν νόμον, διότι ἔχει δική του ζωὴ. Καὶ μάλιστα ζωὴ μὲ φτερά²⁶».

Στὶς 27 Νοεμβρίου τοῦ 1949, κατὰ τὴν ἐπίσημη ἀνακήρυξή του ὡς τακτικὸ μέλος τῆς Ἀκαδημίας, ἐκφωνεῖ τὴν πρώτη του ἀκαδημαϊκὴ ὁμιλία, στὴν ὁποία ἐξετάζει τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἱμπρεσιονισμοῦ καὶ ἀφαιρετισμοῦ ὡς πρὸς τὸ σχέδιο, τὴν σχέση μὲ

τὴν φύση, τὸν χρωματισμὸ καὶ τὴν θεματολογία. Θεωρεῖ ὅτι «ἡ ἰσορροπία, ἡ εὐρυθμία καὶ ἡ ἀρμονία, ἐπὶ τῆ βάσει τῆς μελέτης τῆς κατανοήσεως τῆς φύσεως, ἢ τοῦ τῆς ἀληθείας» καὶ «ἡ εὐκρίνεια, ἡ διαύγεια καὶ ἡ τάξις» συνιστοῦν μὲν γνωρίσματα τοῦ κλασικισμοῦ καὶ τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ, ποὺ δὲν θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἀπεμπολοῦνται χάριν τῆς ἀπλῆς ἀναζητήσεως τοῦ χρώματος, τοῦ πρωτογονισμοῦ, τῆς κερδοσκοπίας καὶ ἐμπορικότητος²⁷. Ὅσον καὶ ἐὰν οἱ ἀπόψεις αὐτῆς τῆς ὑστερης περιόδου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ διδασκάλου προξένησαν ἀντιδράσεις καὶ συζητήσεις²⁸, ὑπερίσχυσε ἡ ἀναγνώριση τῶν σχεδιαστικῶν, χρωματικῶν καὶ συνθετικῶν ἀρετῶν του, ποὺ ἐνωρὶς ἀνέπτυξαν μιὰ «νέου τύπου γραφή» καὶ «νεο-συμβολικὲς συνθέσεις²⁹». Ἐξάλλου ἀπὸ τὸ 1952 καὶ ἐξῆς δὲν ζωγραφίζει πλέον, γεγονὸς ποὺ οἱ σύγχρονοὶ του ἐκτιμοῦν ὡς εὐγενῆ μετριοφροσύνη³⁰. Λίγα ἔτη ἀργότερα, τὸ 1956, ἐμελλε 80ετῆς νὰ ἀσθενήσει καὶ νὰ νοσηλευθεῖ στὸ νοσοκομεῖο «Παμμακάριστος», ὅπου μετὰ ἕνα μῆνα ἀπεδήμησε συντροφευόμενος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του³¹.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Γ. ΔΑΣΚΑΡΟΛΗ

Ὑποσημειώσεις:

1. Ἀρχιμανδρίτης πατὴρ Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος, «Χαράλαμπος Μαθιόπουλος», *Λαϊκὸ Συναξάρι*, Ἀθήνα 1993, σελ. 29 - 36.
2. Βάσος Μαθιόπουλος, *Ἔθνος*, 19 - 7 - 1949, βλ. καὶ τοῦ ἰδίου *Ἔθνος*, 16 - 7 - 1949, 19 - 7 - 1949, 20 - 7 - 1949 καὶ 21 - 7 - 1949, ὅπου ἐκτενὲς ἀφιέρωμα σὲ συνέχειες στὴν προσωπικότητα τοῦ ζωγράφου. Χαρακτηριστικὴ προσωπογραφία τοῦ θειοῦ του, ἀρχιμανδρίτου πατρὸς Εὐσεβίου, ἐφιλοτέχνησε ὁ ζωγράφος τὸ 1943 καὶ ἐδώρισε ἐν συνεχείᾳ στὴν Ἀδελφότητα Θεολόγων «Ζωή», τὴν ὁποίαν ἴδρυσε ὁ Εὐσεβίος.
3. Βασ. Ἡλιάδης, «Παῦλος Μαθιόπουλος», *Τὸ Βῆμα*, 6 - 6 - 1954.
4. *Τὰ Νέα*, 12 - 10 - 1956. Βλ. καὶ *Τὸ Βῆμα*, 1 - 10 - 1956. Γνωρίζουμε τρεῖς ἀπεικονίσεις ποὺ ἐφιλοτέχνησε ὁ Μαθιόπουλος γιὰ τὸν διδάσκαλό του, μιὰ προσωπογραφία ποὺ ἐδώριθη μετὰ θάνατον ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του στὴν Ἀκαδημία

- Ἀθηνῶν (βλ. εὐχαριστήριο ἐπιστολὴ Προέδρου κ. Κ. Ρωμαίου πρὸς Δικηγόρον κ. Θ. Δασκαρόλη, ἀπὸ 14 - 12 - 1956, ἀριθμ. πρωτ. 34526), μιὰ προσωπογραφία σὲ παστὲλ (συλλογὴ Ἐθνικῆς Πινακοθήκης) καὶ μιὰ ὁλόσωμη ἀπεικόνιση τοῦ Νικηφόρου Λύτρα στὸ ἀτελιέ του, βλ. Σπ. Β. Μαρκεζίνης, *Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος*, τόμος 2, hors texte, μεταξὺ τῶν σελ. 280 καὶ 281. Σχετικῶς μὲ τὸν Νικηφόρο Λύτρα ἀναλυτικῶς βλ. Νέλλη Μισοιρλή, *Ἑλληνικὴ Ζωγραφικὴ. 18ος καὶ 19ος αἰῶνας*, Ἀθήνα 2003, σελ. 206ε.
5. Νίκος Γ. Σβορώνος, *Ἐπισκόπηση τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας*, Ἀθήνα 1976, σελ. 100 κ. ἔ.
 6. Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, «Ἡ Γαλλία στὴν ἑλληνικὴ πολιτικὴ σκέψη καὶ διανοητικὴ παράδοση», στό: Ἐθνικὴ Πινακοθήκη - Μουσεῖο Ἀλεξάνδρου Σούτζου (ἐπιμ.), *Παρίσι - Ἀθήνα 1863 - 1940*, Ἀθήνα 2006, σελ. 21 - 27.
 7. Μαρία Κατσανάκη, «Ἑλληνες Ζωγράφοι στὸ Παρίσι, 1863 - 1900», στό: *Παρίσι - Ἀθήνα 1863 - 1940*, ο. ἀ., σελ. 29 - 55. Ὁ ἴδιος ὁ Μαθιόπουλος χαρακτηρίζει τὴν Γαλλία «μέγιστον κέντρον καλλιτεχνικῆς δράσεως», βλ. Παῦλος Μαθιόπουλος, *Ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς συγχρόνου ζωγραφικῆς*, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1950, σελ. 2.
 8. M. Herold, *L' Academie Julian a cent ans*, Παρίσι 1968.
 9. Παῦλος Μαθιόπουλος, *Ἡ ψυχὴ τῶν ἐρειπίων*, στό: *Παρίσι - Ἀθήνα 1863 - 1940*, ὁ. ἀ., σελ. 253.
 10. Παῦλος Μαθιόπουλος, *Ἡ κυρία μὲ τὸ σκυλάκι*, Ἐθνικὴ Πινακοθήκη - Μουσεῖο Ἀλεξάνδρου Σούτζου, ἀρ. ἔργου 1539.
 11. Βασ. Ἡλιάδης, ὅπως ὑποσ. 2.
 12. *Ἄγών*, 29 - 5 - 1949.
 13. *Ἀθήναι*, 1 - 3 - 1903.
 14. Συλλογὴ ἰδρύματος Ε. Κουτλίδη, ἀρ. ἔργου 586. Βλ. Ἐθνικὴ Πινακοθήκη - Μουσεῖο Ἀλεξάνδρου Σούτζου (ἐπιμ.), *Παρίσι - Ἀθήνα 1863 - 1940*, Ἀθήνα 2006, σελ. 245.
 15. Ἐνδεικτικῶς: προσωπογραφία Πρίγκηπος Γεωργίου (συλλογὴ Ἐθνικῆς Πινακοθήκης), Κωνσταντίνου Α' (συλλογὴ Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου), τὰ ὁποῖα ἐκτίθενται στὴν παρούσα ἐκθεση. Βλ. καὶ φωτογραφία τῆς προσωπογραφίας τοῦ Γεωργίου Α' (1845 - 1913) στὴν *Ἀπογευματινὴ*, 29 - 10 - 1956.
 16. *Καθημερινή*, 29 - 11 - 1949.
 17. Μὲ τὴν ἀνοναρέλλα *Νεαρὸ κορίτσι (Jong Meisje)*, βλ. περιοδικὸ *De Kunst*, 1 - 6 - 1912, σελ. 552.
 18. *Μηνιαῖος Εἰκονογραφημένος Ἐθνικὸς Κήρυξ*, Νέα Ὑόρκη, Σεπτέμβριος 1920, σελ. 12ε.
 19. Ὁ. ἀ., σελ. 12. Φωτογραφία τοῦ ἔργου *Ἀφύπνι-σας (Reveil)* κοσμεῖ τὸ ἐξώφυλλο τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ τῶν Παρισίων *Le Nu au salon*, 1 (1908).
 20. Τὸ ἀτελιέ τὸ ἀπεικονίζει πίνακα που φιλοτέχνησε σὲ παστὲλ καὶ ἐκτίθεται στὴν παρούσα ἐκθεση.
 21. Βλ. σχετικὴ ἀναφορὰ «Μὲ τὸ γλυκοχάραγμα», Ἀκτίνες, Δεκέμβριος 1956, σελ. 456.
 22. *Ἔστια*, 1 - 3 - 1948.
 23. Βλ. Ἐπαμεινώνδας Θωμόπουλος, *Ἐπικήδειος εἰς τὸν θάνατον τοῦ Π. Μαθιοπούλου*, 13 - 10 - 1956, ἀνέκδοτο χειρόγραφο, ὅπου τονίζεται μ. ἀ. «ἡ λεπτότης τοῦ χαρακτήρος, ἡ ἀβρότης καὶ ἡ αὐτοκυριαρχία» καθ' ὅλες τὶς συνεδριάσεις τῆς Ἀκαδημίας.
 24. *Καθημερινή*, 24 - 5 - 1949.
 25. *Νέα Ἔστια*, 1 - 9 - 1949, σελ. 741.
 26. Ὁ. ἀ., σελ. 816 - 818, ἐδῶ σελ. 816.
 27. Παῦλος Μαθιόπουλος, *Ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς συγχρόνου ζωγραφικῆς*, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1950, σελ. 2 καὶ 14.
 28. Βλ. ἐνδεικτικῶς *Ἔθνος*, 12 - 10 - 1956, ποὺ ἐπισημαίνει: «τὴν στερεότητα τοῦ σχεδίου, τὴν ἀβρότητα τῶν χρωματικῶν τόνων καὶ τὸν ρομαντικόν, λυρικόν συχνὰ χαρακτήρα των. (...) Φανατικὸς ὁπαδὸς τῆς ἀκαδημαϊκῆς σχολῆς, ἐπολέμησε τὰς νεωτεριστικὰς τάσεις μὲ ἀσυνήθη διὰ τὸν μελιχίον χαρακτήρα του σφοδρότητα», *Καθημερινή*, 13 - 10 - 1956: «μὲ ὀνειρώδης τόνους, εἰς τὰ ἔργα του κυριαρχεῖ ἰσχυρὰ πνοὴ ἰδεαλισμοῦ, τὸ σχέδιό του δὲν εἶναι σταθερὸν καὶ αὐστηρῶς ἀκαδημαϊκόν. Ἡ τέχνη του χαρακτηρίζεται ἐν γένει ὑπὸς ἀβρὰ καὶ εὐγενῆς».
 29. Μιλτιάδης Μ. Παπανικολάου, *Ἱστορία τῆς Τέχνης στὴν Ἑλλάδα. Ζωγραφικὴ καὶ Γλυπτικὴ τοῦ 20ου αἰῶνα*, Ἀθήνα 1999, σελ. 35 καὶ 42. Βλ. ἐπίσης Ἑλληνικὴ Τράπεζα (ἐπιμ.), *Σημαντικοὶ Σταθμοὶ τῆς Νεοελληνικῆς Ζωγραφικῆς. 19ος - 20ος αἰῶνας. Ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα ἰδιωτικῶν συλλογῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κύπρο*, Ἀθήνα 2006, σελ. 188, ὅπου χαρακτηρίζεται «ἐξαιρετος σχεδιαστὴς καὶ κολορίστας». Βλ. γιὰ συνολικὴ ἐκτίμηση τοῦ ἔργου Στέλιος Λυδάκης, *Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Ζωγραφικῆς*, Ἀθήνα 1976, τόμος 3, καὶ *Λεξικὸν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν. Ζωγράφοι - Γλύπτες - Χαράκτες, 16ος - 20ος αἰῶνας*, Ἀθήνα 1999, τόμος 3, σελ. 10 - 11, ὅπου καὶ ἐκτενῆς βιβλιογραφία.
 30. Βασ. Ἡλιάδης, ὅπως ὑποσ. 2.
 31. Βλ. *Ἔθνος*, 9 - 10 - 56, *Ἔστια*, 12 - 10 - 56. Σχετικῶς μὲ τὶς τελευταῖες του ἐν τῷ κόσμῳ στιγμὲς καὶ τὴν πνευματικὴν διάσταση τῆς πεσοπωπικότητός του βλ. τὸ ἀφιέρωμα τοῦ Γ. Δ. (= Γεώργιος Θ. Δασκαρόλης), «Παῦλος Μαθιόπουλος», *Ὁ κόσμος τῆς Ἑλληνίδος*, 34 (Δεκέμβριος 1956), σελ. 459ε.

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

1. Προλογικά

Πολλά έχουν γραφτεί για την παιδεία. Βιβλιοθήκες ολόκληρες! Και ειδικότερα για την ελληνική παιδεία, πού, όπως λένε οι ειδήμονες, έχει τους περισσότερους έραστές. Γιατί είν' εκείνη πού έδωσε τὰ φῶτα της σ' ολόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Γι' αὐτό, ἀκόμα και σήμερα, εἶναι ἀντικείμενο μελέτης, μὲ διεθνή συνέδρια και συγγραφή βιβλίων.

Ὅμως, ποῦ ἦταν τὸ κέντρο δάρους τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας; Συνοψιστικά: ὁ ἀνθρώπος και ἡ πνευματικὴ του ὑπόσταση. «Ὁ ἔξανθρωπισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, πού ἔχει ὡς ἀφετηρία τὴν αὐτογνωσία»¹ ἦταν ἀπὸ παλιά τὸ μεγάλο ἰδανικό της. Ὁ Σωκράτης και ὁ Πλάτων αὐτὸ διδάξανε μὲ τὸ λόγο και τὴ ζωὴ τους. «Φιλοσοφούντά με δεῖ ζῆν», σύμφωνα μὲ τὸ κέλευσμα τοῦ Θεοῦ, λέει ὁ Σωκράτης. Αὐτὸς ὁ τρόπος ζωῆς εἶναι πού ὀδηγεῖ στὴν αὐτογνωσία και τὸν ἔξανθρωπισμό. Ἰδανικά πού δίδαξε κι ἐφάρμοσε ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία.

Ἀκόμα και στὴν μακροαῖωνη περίοδο τῆς σκλαβιάς, στὴν Τουρκοκρατία, αὐτὸς ἦταν ὁ προσανατολισμὸς της. Οἱ λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας τὸ ἐπιβεβαιώνουν. Στὶς μέρες μας, ἡ Παιδεία ἀντικαταστάθηκε μὲ τὴν τηλεοπτικὴ ἀγωγή. Αὐτὴ εἶναι πού παιδεύει τοὺς Ἕλληνες και τὶς Ἑλληνίδες. Και τοὺς «καθοδηγεῖ». Ἡ οἰκογένεια, πού κάποτε ἦταν ἐστία παιδείας, σήμερα ἔχει ξεχάσει τὸν ρόλο της. Ἐστία της ἔχει γίνει ἡ τηλεόραση.

Στὰ τετρακόσια χρόνια τῆς μαύρης σκλαβιάς ξεπροβάλλουν μεγάλα πνευματικά ἀναστήματα, πού κράτησαν τὴν φλόγα τῆς παιδείας ἄσβεστη. Μὲ τὴν ἄλωση, πολλοὶ ἔφυγαν γιὰ τὴ Δύση. Κάποιοι εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν Πόλη νωρίτερα, πολὺ πρὶν φτάσει

τὸ κατὰμαυρο σύννεφο και φέρει τὸ μοιραῖο.

Ἡ Δύση δὲν μπόρεσε νὰ συνειδητοποιήσει τὸν μεγάλο κίνδυνο ἀπὸ τὴν πτώση τῆς Βασιλεύουσας. Γιὰ τὸν δικὸ της πολιτισμὸ και τὸν κινδυνεύοντα ἄνθρωπο. «Ἄν κι ἔβλεπε *«τὰ θανατηφόρα χτυπήματα τοῦ ἀνατολίτη νομάδα νὰ καταφέρονται θανατερὰ κατὰ τῆς μεγάλης ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας»*² δὲν συγκινήθηκε. Ἀντίθετα, «δὲν συλλογίζεται παρὰ πὼς νὰ ὠφεληθεῖ ἀπὸ τὴν πτώση»², πού ἔφτανε.

Τὸ μέγα χάσμα, πού εἶχ' ἀνοίξει ὁ καταστροφικὸς σεισμὸς μὲ *«τὸ σχίσμα τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἀνάμεσα Ἀνατολῆς και Δύσης»*, ποτὲ δὲν γέμισε ἄνθη, ὅπως θὰ εὐχόταν ὁ ποιητής. Ἀντίθετα βάθαινε! Και ξαναζωντάνευαν ἔντονα οἱ παρὰνομες ἐπιδιώξεις αἰῶνων *«στὴν ψυχὴ τῶν δυτικῶν ἡγεμόνων και ἰδίως τῶν ἱεραρχῶν»*². Τυφλοὶ, δὲν βλέπουν τὸν ἀσιατικὸ κίνδυνο *«πού ἔρχεται νὰ ἀπειλήσει τὸν ἄνθρωπο κι ὄχι μονάχα τὸν Βυζαντινὸ πολίτη»*².

Κάποτε ὁ ἀνθρώπος σώθηκε στὶς Θερμοπύλες, στὶς Πλαταιές, στὸ Μαραθῶνα. Ὁ βαρβαρισμὸς τοῦ Ἀσιάτη δὲν πέρασε. Τὸ ἀδούλωτο ἑλληνικὸ πνεῦμα και ἡ ἀειθάλουσα ἀνδρεία τῶν Ἑλλήνων τὸν σταμάτησαν. Ὁ ἀνθρώπος σώθηκε. Ὁ ἀνθρώπος ὡς φορέας και ἐκφραστῆς τοῦ ἀνθρωπισμοῦ και τῶν ἀνώτερων ἰδανικῶν.

2. Ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς

Ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς εἶχε κληροδοτήσει στοὺς νεώτερους ἕναν πολιτισμὸ πού εἶχε διαμορφώσει τοὺς κανόνες τῆς σωστῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς. Αὐτοὺς τοὺς κανόνες πού τελικὰ δημιούργησαν τὸν νεώτερο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

Τοῦτοι οἱ κανόνες εἶχαν πλαστοουργη-

θεῖ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, τὸ πνεῦμα τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ποιητῶν τῆς. Καὶ δημιουργήσαν αὐτὸ πού εἶπαν ἑλληνικὸ θαῦμα. Τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ! «Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ἀποτέλεσε ὕστερα τῆ δάση γιὰ κάθε οὐσιαστικὰ πολιτισμένη καὶ ἀληθινὴ πράξη καὶ συμπληρώθηκε κατὰ τὸ πέρασμα τῶν χιλιετηρίδων, χωρὶς ὅμως νὰ ξεπεραστεῖ»³.

Τὸ Βυζάντιο δημιουργοῦσε τὸν ἑλληνοχριστιανικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴ παιδεία. Οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας παντρέψανε τὸ νέο πνεῦμα μὲ τὰ ἀρχαία ἰδανικά. Καὶ δημιουργήσαν ἕναν πολιτισμὸ καὶ μία παιδεία πού θαύμαζαν τὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοί. «Ὅταν τὸ Βυζάντιο κυριαρχοῦσε πολιτιστικὰ πάνω στὰ γένη ὅλης τῆς Γῆς, τὴν ἱερὴ παρακαταθήκη τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ κρατοῦσαν στὰ χέρια τους οἱ λόγιοι τῆς αὐτοκρατορίας, οἱ πνευματικοὶ ἡγέτες τοῦ Βυζαντίου, ἐνῶ ὁ λαὸς πορευόταν ἡσυχὰ καὶ ἀσφαλισμένα πάνω στὶς γραμμὲς πού οἱ νόμοι τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ καθόριζαν»⁵.

Κι ὁ σύγχρονος μελετητὴς συμπεραίνει: «Γιὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθὸ τους, οἱ Βυζαντινοὶ Ἕλληνες ὑπερηφανεύονταν γιὰ τὸν πολιτισμὸ τους. Ἐξω ἀπ' αὐτὸν δὲν ὑπῆρχε παρὰ βαρβαρότητα. Ὅπως στὴν παλιὰν Ἑλλάδα ἐκτὸς ἀπ' τοὺς Ἕλληνες δὲν ὑπῆρχαν παρὰ βάρβαροι».

Ὅμως, ἦρθαν οἱ ἐριδες κι ὁ χρόνος ἐφερε τὴ φθορά. «Ὅταν ἡ πίστη τούτῃ ἄρχισε νὰ χάνει τοὺς προσανατολισμούς τῆς καὶ τὰ μάτια τῶν σοφῶν ἀπ' τὸν χρόνον ἄρχισαν νὰ ἀστοχοῦν, ἡ ζωὴ τῆς αὐτοκρατορίας ταράχθηκε καὶ ὁ νόμος τῆς φθορᾶς ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ ἀδυσώπητος»⁵.

Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς κινδύνευε. Ὅπως τότε, στὸ τέλος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου⁶ μὲ τὴ νίκη τῆς Σπάρτης καὶ τὴν κατεδάφιση τῶν Μακρῶν Τειχῶν, «τὴν τελευταία ἐλπίδα καὶ καταφύγιο τῶν Ἀθηναίων»⁷. Τότε, λοιπὸν, ὅλοι πίστευαν ὅτι ἦρθε τὸ τέλος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀκόμα καὶ οἱ Σπαρτιάτες. Ὁ κήρυκας, ὁ Μελέσιππος, διακήρυξε: «Ἦδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει».

Κι ὅμως, ἐγίνε τὸ ἀντίθετο. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, «ὕστερα ἀπὸ τὸν φοβερὸν αὐτὸν ἐμφύλιον πόλεμον, φανερώνεται ἡ μεγάλη ἀνθησις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας... πού ἔκαμε τὴν χιλιετραυματισμένη ἀπὸ τὸν ἄδοξο πόλεμον Ἑλλάδα κάτι παραπάνω ἀπὸ δοξασιμένη καὶ κατάσπαρτη ἀπὸ τρόπαια»⁷. Καὶ τοῦτο γιὰ τὴν παράλληλα μὲ τὸν Πελοποννησιακὸ «γινόταν ἕνας ἄλλος πόλεμος, ἀθόρυβος, μὰ ἀσύγκριτα σπουδαιότερος γιὰ τὸν ἄνθρωπον», τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸ μέλλον τῆς. Ἦταν ὁ πνευματικὸς πόλεμος ἀνάμεσα σὲ δύο φιλοσοφίες, τοῦ Πρωταγόρα καὶ τοῦ Σωκράτη. Τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὑπατοῦ κριτῆ τοῦ παντὸς καὶ τοῦ ἀνθρώπου πού χρέος ἔχει τὸ ἀνέβασμα, τὸ «ὁμοιοῦσθαι τῷ Θεῷ»⁸. Γιὰ νὰ φτάσει στὸ ἀριστοτελικὸ ἀθανατίζειν⁹.

3. Οἱ Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας

Κάτι ἀνάλογο ἐγίνε μετὰ τὸν ἀφανισμὸ τοῦ Βυζαντινοῦ ἀνθρώπου. Ἡ καινούργια παιδεία πού καλλιεργεῖ τὸ ἔθνος εἶναι ἡ παιδεία τῆς αὐτογνωσίας. Οἱ Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας τὸ ἐπιβεβαιώνουν.

Στὴ *Νέα Φιλολογία* τοῦ Κ. Σάθα συναντᾶμε τὰ ὀνόματα τῶν Λογίων τῆς Τουρκοκρατίας. Τὰ πιὸ πολλὰ, ἂν ὄχι ὅλα, τὰ βρίσκουμε στοὺς δύο τόμους τῆς «Βασικῆς Βιβλιοθήκης Ἀετοῦ», πού ἐπιμελήθηκε ὁ Γ. Κουρνούτος. Ὄνόματα σεβαστὰ καὶ μεγάλα, ὅπως τοῦ Γενναδίου, τοῦ Γαζή, τοῦ Χαλκοκονδύλη, τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ Στουδίτη, τῶν Ζυγομαλάδων, Ἰωάννη καὶ Θεοδοσίου, τοῦ Μελετίου Πηγᾶ, τοῦ Ἀγαπίου Λάνδρου ἀπὸ τὴν Κρήτη, τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, μὲ τὸ περίφημο ἐκεῖνο «Οἱ εἰς δεῖσι δαιμονίαν ἀποκλίνοντες, φθείρουσι τὰ καθήκοντα τῆς εὐσεβείας», τοῦ Χρῦσανθου Νοταρᾶ μὲ τὰ κοσμογρα-

φικά και τὰ γεωγραφικά του, τοῦ Εὐστρατίου Ἀργέντη ἀπὸ τὴ Χίο, τοῦ Φραγκίσκου Πορσαλέντη ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, τοῦ Χριστοδούλου Ἀκαρυάνου ἀπὸ τὸ Ξηρόμερο, μὲ τίς σημαντικὲς μελέτες του γιὰ τὰ φυσικὰ καὶ μεταφυσικὰ, ὅπως τὸ «*Περὶ Φιλοσόφου, Φιλοσοφίας, Μεταφυσικῶν, Πνευματικῶν καὶ θεῶν Ἀρχῶν*» (Βιέννη 1786), τοῦ Κωνσταντίνου Ζαβίδα ἀπὸ τὴ Σιάτιστα, μὲ τὸ περίφημο ἐκεῖνο «*Ὀνοματολογία βοτανικῆ τετραγλώσσος*» (1787).

Ἐπίσης, συναντᾶμε τὰ ὀνόματα τῶν Δημητρίου Δάβαρι ἀπὸ τὴν Κλεισούρα τῆς Μακεδονίας, μὲ τὰς «*Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον παρενέσεις*» καὶ «*Ἀριστοτέλους περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνδρογύνου*», τὰ ὁποῖα συμπεριέλαβε στὸ διβλίο του «*Ἀληθῆς ὁδὸς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν*» (Βιέννη, 1796), τοῦ Ἀθανασίου Πάριου, μὲ σπουδαῖο συγγραφικὸ ἔργο, τοῦ Σεργίου Μακραιοῦ ἀπ' τὰ Φουρνὰ τῶν Ἀγράφων, μὲ τὸ ποιητικὸ ἔργο «*Ὀρθόδοξος ἰμνωδός, ἦτοι ἱερὰ φιλοσοφία ἐν μέτροις πινδαρικοῖς*» (Βιέννη, 1802) καὶ «*Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία εἰς πλεῖστα μέρη ἀπὸ 1750 μέχρι 1800*», τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐκ Οἰκονόμων ἀπὸ τὴν Τσαρίτσανη τῆς Θεσσαλίας μὲ πλουσιώτατο καὶ βαθυστόχαστο ἔργο, ὅπως: 1) Τέχνης Ρητορικῆς διβλία γ', Βιέννη 1813, 2) Γραμματικῶν ἢ ἐγκυκλίων παιδευμάτων διβλία δ', Βιέννη 1817, 3) Ἱερὰ Κατήχησις, Βιέννη 1817, 4) Ἐξηνταβελόνης κωμωδία, κ. ἄ.

Τὸ ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς λογίους ἐπισκέπτονται καὶ μαθητεύουν στὸ Ἅγιον Ὄρος, στὸ ἐγκαταβίωμα τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἴσως αὐτὸ νὰ τοὺς κάνει νὰ μερμινοῦν γιὰ τὸ πῶς σφιχτὸ δέσμιμο τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ νὰ δουλεύουν ἀσταμάτητα γιὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Ἔτσι, «*ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ὁ Χριστιανικὸς πολιτισμὸς δένονται μέσα στὰ πνευματικὰ τοῦτα προϊόντα τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδος σὲ*

μίαν ἐνότητα μοναδικὰ δημιουργικῆ»¹⁰.

4. Μετὰ τὴν Ἐθνεγεραία

Αὐτὴν τὴν ἐνότητα ἐπιθυμεῖ ν' ἀκολουθήσει καὶ μετὰ τὴν Ἐθνεγεραία τοῦ 1821 ὁ Νέος Ἑλληνισμός. Μᾶς τὸ δεβαιώνουν ὁ Μακρυγιάννης καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, αὐτὲς οἱ δύο μεγάλες μορφὲς τοῦ Ἀγώνα.

Ὁ Κολοκοτρώνης, στὸ λόγο ποὺ ἐκφώνησε στὴν Πνύκα στοὺς μαθητὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, μπροστὰ στὸ Γυμνασιάρχη του Γεώργιο Γεννάδιο, στὶς 7 Ὀκτωβρίου 1838, εἶπε ἀνάμεσα σ' ἄλλα: «*Πρέπει νὰ φυλάξετε τὴν πίστη σας καὶ νὰ τὴν στερεώσετε, διότι, ὅταν ἐπιάσαμε τὰ ἄρματα, εἶπαμε πρῶτα ὑπὲρ Πίστεως καὶ ἔπειτα ὑπὲρ Πατρίδος. Ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἔχουν καὶ φυλάττουν μία θρησκεία*».

Καὶ συνεχίζει: «*Νὰ μὴν ἔχετε πολυτέλεια, νὰ μὴν πηγαίνετε εἰς τοὺς καφενέδες καὶ εἰς τὰ μυλιάρδα. Νὰ δοθεῖτε εἰς τὰς σπουδὰς σας, καὶ καλλίτερα νὰ κοπιᾶσετε ὀλίγον δύο καὶ τρεῖς χρόνους, καὶ νὰ ζήσετε ἐλεύθεροι εἰς τὸ ἐπίλοιπο τῆς ζωῆς σας, παρὰ νὰ περάσετε τέσσαρους πέντε χρόνους τῆ νεότητά σας, καὶ νὰ μείνετε ἀγράμματοι... Ἡ προκοπὴ σας καὶ ἡ μάθησή σας νὰ μὴν γίνῃ σκεπᾶρι μόνον διὰ τὸ ἄτομό σας, ἀλλὰ νὰ κοιτάξῃ τὸ καλὸ τῆς Κοινότητος καὶ μέσα εἰς τὸ καλὸ αὐτὸ εὐρίσκεται καὶ τὸ δικό σας*»¹¹.

Τὰ ἴδια πιστεύει καὶ ὁ Μακρυγιάννης. Γιὰ τὸ ἐθνικὸ καλὸ μιλάει. Γιὰ τὸ Ἐμεῖς κι ὄχι γιὰ τὸ Ἐγώ.

Αὐτὴν τὴν παιδεία κουβαλοῦσε τὸ Γένος. Κι αὐτὴν ἤθελε νὰ κληροδοτήσῃ στὸ νεόφτιαχτο Ἑλληνικὸ Κράτος.

5. Ἐλευθερία καὶ Γλῶσσα

Γιὰ ἐλεύθερη παιδεία καὶ γλῶσσα ἑλληνικὴ ἀγωνίζεται ὁ Διονύσιος Σολωμός. Ἄλλο δὲν ἔχει στὸ νοῦ του «*πάρεξ ἐλευθερία καὶ γλῶσσα*». Γι' αὐτὰ παλεύει κι αὐτὰ θέλει νὰ περάσῃ ὡς παιδεία στὸν νεοἔλληνα.

Γιὰ τὴ γλώσσα τὴ γνήσια τοῦ λαοῦ. Αὐτὴν ποὺ ὁ ἴδιος σπούδασε μέσα ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι. «*Ὁ δάσκαλος τῶν λέξεων εἶναι ὁ λαός*», γράφει¹². Τὸν λογιωτατισμὸ τὸν ἀπορρίπτει, γιατί ἀντιτίθεται στὸ λαό.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ πρῶτο. «*Ἐκείνη ἄρχισε νὰ πατεῖ τὰ κεφάλια τὰ τουρκικά*». Ἡ γλώσσα εἶναι τὸ φέγγος: «*τούτη θέλει πατήσῃ ὀγλήγορα τὰ σοφολογιωτατίστικα*». Καὶ οἱ δύο μαζί νὰ συμπορεύονται γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἀνθρώπου: «*καὶ ἔπειτα ἀγκαλιασμένες καὶ οἱ δύο θέλει προχωρήσουν εἰς τὸν δρόμον τῆς δόξας, χωρὶς ποτὲ νὰ γυρίσουν ὀπίσω ἂν κανένας σοφολογιώτατος κρώξει, ἢ κανένας Τούρκος βαδίζει· διότι διὰ μὲ εἶναι ὅμοιοι καὶ οἱ δύο*»¹³.

Τύραννος λοιπὸν ὁ σοφολογιωτατισμὸς. Τυραννικὴ ἢ στεῖρα γνώση. Ἐκείνη ποὺ δίνεται στανικά ἀπὸ τὸ ἀνελεύθερο σχολεῖο καὶ τὸν μονόχρωτο δάσκαλο. Ἡ, ὅπως γίνεται στὶς μέρες μας, ἀπὸ τὸ μοναδικὸ σύγγραμμα κι ὄχι ἀπὸ τὸν ἀνθόκηπο τῆς γνώσης.

Ὁ Σολωμὸς θλίβεται γιὰ τοὺς νέους ποὺ «*ξοδιάζουν χρόνους καὶ χρόνους καὶ τέλος νὰ μὴν ἔχουν εἰς τὸ μυαλό τους πάρεξ λέξεις ἑλληνικῆς πεθαμῆνες, μοῦ πονεῖ ἡ ψυχὴ μου νὰ βλέπω νὰ πετιοῦνται ἀνθρώποι ἀπὸ τὶς τρύπες τους γιὰ νὰ διδάξουν τὸν κόσμον ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἠξέρουν. Μοῦ πονεῖ ἡ ψυχὴ μου!*»¹⁴.

Ποῦ νὰ ξέρουν τοῦτοι ἀπὸ τὸ ἦθος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωστῆς γνώσης! Ποῦ νὰ ξέρουν ἀπὸ ἐλεύθερη διακίνηση ἰδεῶν, ποῦ τὴ μπερδεύουν μὲ τὴν ἐλεύθερη διακίνηση ἐγκληματικῶν πράξεων. Ποῦ μπερδεύουν τὸ πανεπιστημιακὸ ἄσυλο μὲ τὸ «ἄσυλο» ἐκνομῶν καὶ περιθωριακῶν.

6. *Κι ἦρθαν χρόνοι δίσεχτοι...*

Ὁ καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης φώναζε, ἀπὸ τὸ 1945, πὼς χωρὶς πνευματικὴ ζωὴ, τὸ πανεπιστήμιο δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει. Ὅμως, «*τέτοια πνευματικὴ ζωὴ οὔτε ὑπῆρξε, οὔτε ἐζητήθηκε νὰ ὑπάρξει, ἐκτός, βέβαια, ἂν πνευματικὴ ζωὴ ἐν-*

νοῦμε τοὺς πανηγυρικοὺς θερμοπαλισμοὺς, σὲ φράσεις ποὺ τὶς ξεχνούσαμε πρὶν καλὰ - καλὰ τὶς ἀκούσαμε»¹⁵.

Κι ἀναρωτιόταν γιὰ τὸν ὄρο «πνευματικὰ ἰδρύματα»: «*Τί τον δικαιολογεῖ τὸν ὄρο αὐτό; Οἱ ξηρῆς γνώσεις ποὺ μεταδίδονται; Ἡ τυπικὴ ὑπηρεσία; Τὸ μαγκανοπήγαδο τῆς «ὑλῆς» ποὺ διδάσκεται ἢ τῆς γραφειοκρατίας ποὺ διεξάγεται; Ὅχι βέβαια! Οὔτε οἱ χημικῆς ἀναλύσεις, οὔτε ἡ ἀνατομία τῶν πρωμάτων ἢ τοῦ ἐνοικιοστασίου, οὔτε οἱ ἀρθρογραφικῆς μικρολογίες εἶναι πνευματικὴ δημιουργία*»¹⁵.

Ἀνάλογα, καὶ ἴσως χειρότερα, συμβαίνουν καὶ σήμερα. Ὅμως, «*χωρὶς ἀληθινὴ πνευματικὴ δημιουργία, πὼς μπορεῖ νὰ λεχθεῖ πὼς ἔχομε πνευματικὰ ἰδρύματα;*»¹⁵.

Κι ὅμως, τὰ «πνευματικὰ ἰδρύματα» μείνανε μὲ τὸν τίτλο, χωρὶς τὴν «ἠγετικὴ ἀγωνιστικὴ πρωτοβουλία» ποὺ περιέμενε τὸ Ἔθνος. Πνευματικὰ ἔρπουν στὸν «*λογιώτατο φιλοτομαρισμό*», στὴν «*πνευματικὴ νέκρα*»¹⁶ ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ ἐκδήλωση ἐνὸς στεῖρου συντηρητισμοῦ.

Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸ τέλμα, τὸ βουρκοβάλτο, μόνο μὲ τὴ δημιουργία πνευματικῆς ζωῆς μπορεῖ νὰ γίνει. Καὶ μάλιστα ὡς πανεθνικὸ αἶτημα. Ὁ Τσιριντάνης τὸ ἔγραφε καὶ τὸ ὑπογράμμισε ἀπὸ τότε: «*Πρέπει ἡ δημιουργία πνευματικῆς ζωῆς νὰ κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον ὅλου τοῦ ἔθνους, νὰ πάρει μορφὴ ἐθνικοῦ πόθου, νὰ πάρει τὴ θέσι τῆς σάν μεγάλο αἶτημα τοῦ γένους*»¹⁵. Καὶ κατέληγε: «*Ἄν δὲν γίνη αὐτό, δὲν θὰ ἔχωμε παρὰ ὅ,τι ἐφάνηκε: Χρεωκοπία, σὲ τούτην ἢ ἐκείνη τὴ μορφή*».

Δυστυχῶς γιὰ μᾶς ὁ προφητικὸς λόγος τοῦ Τσιριντάνη ἐπαληθεύτηκε στὶς μέρες μας. Ὅμως, «*δὲν εἶναι καθόλου, μὰ καθόλου σωστὸ νὰ δαιωνισθεῖ ἡ χρεωκοπία αὐτή!*». Λόγος παραιναιτικὸς καὶ ἐπιτακτικὸς τοῦ Τσιριντάνη!...

7. «*Καρικατούρα*» Παιδείας

Κι ὅμως, ἡ χρεωκοπία συνεχίστηκε. Ὁ παραιναιτικὸς λόγος τοῦ Τσιριντάνη ἀγνοή-

θηκε. Όχι μόνο δὲν δημιουργήθηκε πνευματική ζωή στὸ χώρο τῆς παιδείας, ἀλλὰ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν κομματική λαίλαπα καὶ τὸν συνδικαλιστικὸ ρούφουλα. Ὅλα ἰσοπεδώθηκαν. Τὰ φτερὰ τῆς νέας γενιᾶς ψαλιδίστηκαν. Νὰ μὴν πετάξει ψηλότερα ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς ἀπάτης καὶ τῆς χαμοζωῆς.

Σήμερα, ἡ τηλεοπτικὴ «ἀγωγή» ἀντικατέστησε τὸ σχολεῖο καὶ ποδοπάτησε τὰ ἔθνη καὶ ἰδανικά καὶ ὁράματα. Ἀντὶ νὰ δημιουργήσουν ποιοτικὴ παιδεία, ἐφτιαξαν μία καρικατούρα παιδείας. «*Ἡ διαστροφή θεωρεῖται μοντέρνα στάση ζωῆς*»¹⁷. Καὶ τὸ χειρότερο, γιὰ τοὺς ὑπευθύνους καὶ μὴ, «*δὲν ἔχουν ἀντιληφθεῖ πὼς ἔχουμε εἰσελθεῖ σὲ μία Νέα Ἐποχὴ, πὺ ἀπαιτεῖ... ἕναν νέου τύπου ἄνθρωπο, πὺ ἴσως ἀπέχει ἀπὸ τὸν τωρινό, ὅσο ὁ τωρινὸς ἀπὸ τὸν πύθηκο*»¹⁷.

Ἡ εἰκόνα πὺ παρουσιάζει ὁ Σαράντης Ι. Καργάκος, γιὰ τὴν παιδεία τοῦ σήμερα, ὅπως τὴν δημιούργησαν *ἐπιδέξιοι συγγραφεῖς καὶ ἰντρούχτορες ἐκπαιδευτικοί*, εἶναι ἐφιαλτικὴ. «*Τὸ σχολεῖο ἀποσυνδεδεμένο ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἤδη σῦρεται ἀπὸ τυφλὲς ἐξελίξεις, ὅπως τὸ πῶμα τοῦ Ἐκτορο πίσω ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀχιλλέα*»¹⁸.

Ἡ παιδεία, πὺ εἶχε δημιουργήσει ἡ κλασσικὴ ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, ἀποδομήθηκε. Γκρεμίστηκε στὶς μέρες μας. Γιὰ νὰ στηθεῖ μιὰ «ἄλλη παιδεία», ὑποταγμένη στὸν τυφλὸ ὕλισμὸ καὶ στὸν ἀχαλίνωτο κομματισμὸ. Οἱ Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας, ὄχι μόνο ἀγνοήθηκαν, ἀλλὰ καὶ λακτίστηκαν βάνανσα.

Ρημαδιὸ σήμερα ἡ παιδεία. Ἐρείπια: «*Ἀλλὰ τὰ ερείπια ποτὲ δὲν ἔστησαν ἀγάλματα. Ἡ καταστροφὴ δὲν εἶναι ποτὲ ἐλπίδα*», σημειώνει ὁ καθηγητῆς Γεώργιος Μποζώνης¹⁹. Κι ἐπισημαίνει: «*Δὲν ἀρκοῦν οἱ μηχανεῖς, δὲν φτάνει ἡ τεχνολογία, ἀπαιτεῖται καὶ ὁ ἐξανθρωπισμὸς τοῦ ἀνθρώπου πὺ ἔχει ὡς ἀφετηρία τὴν αὐτογνωσία... Ἡ πλαστοργία τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι τὸ μεγάλο ἐπίτευγμα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ*»¹⁹.

8. *Ἐπιτακτικὴ Ἀνάγκη*

Τὴν ἔσχατη τοῦτη ὥρα ἴσως μπορέσουμε νὰ βγάλουμε τὴν παιδεία ἀπὸ τ' ἀδιέξοδα πὺ τῆς δημιουργήσαμε, ἂν συνειδητοποιήσουμε ὅτι «*τὸ πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας σήμερα καὶ αὔριο, εἶναι ὁμοιο μὲ τὸ δῆλημα τοῦ Ἡρακλῆ, ὅταν αὐτὸς προβληματίστηκε στὸ τι δρόμο νὰ ἀκολουθήσει: αὐτὸν πὺ τοῦ ἔδειχνε ἡ Ἀρετὴ, δύσβατο καὶ τραχὺ, ἢ αὐτὸν πὺ ἦταν στρωμένος μὲ χαλί καὶ τοῦ ὑποδείκνυε ἡ Κακία; Σήμερα ἡ ἐπιλογή εἶναι πὺ δύσκολη ἀπ' ὅ,τι στὸν καιρὸ τοῦ Ἡρακλῆ. Διότι ἡ Κακία εὐλογεῖται, ἡ Ἀρετὴ τιμωρεῖται*»²⁰.

Ὅμως, τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὐκόλο. «*Τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ἀνάστημα τῆς παιδείας ἔχει χαμηλώσει παντοῦ, γιὰ νὰ μὴν ἔχουν οἱ νέοι ἐφεση πρὸς ἐλευθερία, ἐφεση πρὸς ἀνώτερες πνευματικὲς ἀναζητήσεις καὶ τέρψεις*», ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ Καργάκος²¹. Ἀλλὰ καὶ γιὰ ἕναν ἄλλο λόγο. Αὐτὸν γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγραφε ὁ Τσιριντάνης στὸ ἄρθρο του, πὺ προαναφέραμε: ὅτι «*δὲν μποροῦμε ξαφνικά, στὴν ὥρα τῆς καταιγίδος, νὰ δημιουργήσουμε, κατὰ παραγγελίαν, πνευματικὴ ζωή καὶ ἠγεσία, ἐπειδὴ τῶρα θυμηθήκαμε πὺ μᾶς χρειάζεται*». Σήμερα τὰ πράγματα εἶναι πολὺ πὺ δύσκολα: «*μὲ κοινὴ ἀπόφαση ὅλων τῶν μεγάλων ἠγετῶν, γκρεμίστηκαν τὰ πνευματικὰ βάθρα τῆς παιδείας τῶν λαῶν*»²⁰. Ὡστόσο, εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ ἐπιχειρήσουμε! Ὁ κομματικὸς συνδικαλισμὸς στὴν παιδεία τὰ ἔχει ἰσοπεδώσει ὅλα. Ἐφτιαξε παρεοῦλες «*ἀποτελούμενες ἀπὸ ἀλληλομισούμενες μοδιστροῦλες πὺ ράβουν καὶ ξηλώνουν τὰ σάβανα τῆς παιδείας καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς*»²². Τὸν Χριστιανικὸ Πολιτισμὸ τὸν ἀπαξίωσαν. Τὸν θεωρήσανε ἀναχρονιστικὸ, ἐμπόδιο στὴν πρόοδο τοῦ σημερινοῦ Ἑλλήνα, μουσειακὸ.

Χρειάζεται, λοιπόν, σθεναρὴ ἀντίσταση στὸ γκρεμισμὸ καὶ τὴν παγκοσμιοποίηση. Χρειάζεται νὰ ξαναγίνουν δρομοδείκτες τὰ διδάγματα τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος, τοῦ Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ, τὰ ὅσα εἶπαν

οί Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας. «Τὴν πνευματικότητα ἐμελέτησε καὶ ἐδίδαξε ἕνας Ναζιανζηνός, ἕνας Νύσσης, ἕνας Βασίλειος, ἕνας Χρυσόστομος, ἕνας Φώτιος, ἕνας Εὐγένιος Βουλγαρῆς, ἕνας Βραΐλας - Ἀρμένης καὶ πολλοὶ σύγχρονοι»²³.

Ἡ ἐλεύθερη παιδεία, ἡ παιδεία τοῦ Γένους, πρέπει νὰ ἀντισταθεῖ. Νὰ συντρίψει τὶς ἀλυσίδες τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς ἥσσοнос προσπάθειας.

Δάσκαλοι καὶ μαθητές, πανεπιστημιακοὶ καὶ φοιτητές, ἄς ἀκούσουν τὸν λόγο τοῦ ποιητῆ: «*Ξυπνάτε ἀλύτρωτοι ραγιάδες, / γιὰ νὰ χαρεῖτε λευτεριά! / Συντρίψετε τὶς ἀλυσίδες / ποὺ σᾶς τυλίξανε θαριά»²⁴.*

Ἴσως ἔτσι, τὸ χάσμα ποὺ ἀνοίξε ὁ σεισμός τῆς ἥσσοнос προσπάθειας καὶ τῆς ἀποδόμησης τῆς παιδείας τοῦ Γένους, νὰ γεμίσει μὲ τὰ ἄνθη μιᾶς πραγματικῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ζωηφόρου παιδείας.

Ἡ ὅποια ὀλιγωρία ἢ καθυστέρηση θὰ παρασύρει στὸ βάραθρο ὅλους. Γιατί, ὅπως λέει ὁ Σολωμός, «*κάνεις στή μάχη δὲν ρωτᾷ ἄντρας, γυναίκα ἂν εἶσαι*». "Ὅλοι ἔχουμε τὸ ἴδιο χρέος γιὰ μίαν ἐθνικὴν παιδείαν, πρὶν ὁ σεισμός τῆς κατάρρευσης θάψει στὰ ἐρείπια τὸ ἴδιο τὸ ἔθνος.

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Παραπομπές:

1. Γεωργίου Μποζώνη, Ὁμότιμ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, «Ὁ Σύγχρονος Τραγικὸς Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ὑπέρβασή του», περιοδικὸ *Φιλογένεια*, τόμος Η', τεῦχος 4, σ. 9.
2. Βασικὴ Βιβλιοθήκη «Ἄετοῦ», Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας, τόμος Α', σ. 15.
3. Ὁ. π., σ. 14.
5. Βασικὴ Βιβλιοθήκη, ὁ. π., σ. 14.
6. Κράτησε 27 χρόνια, 431 - 404 π.Χ., καὶ ἔληξε μὲ νίκη τῶν Σπαρτιατῶν.
7. Π. Μελίτη (= Ἀλέξ. Τσιριντάνη), «Ἀπὸ τοὺς χαλασμοὺς καὶ τὰ ἐρείπια», *Ἀκτίνες*, τ. 1959, σ. 337).
8. Πολιτεία Πλάτωνος, Ι' 613.
9. Ἠθικ. Νικ., Ι' 7, 8.
10. Βασικὴ Βιβλιοθήκη, ὁ. π., σ. 24.
11. Κοινωνικὲς Τομὲς, τόμος Ε' (1998), σ. 127.
12. Διονύσιος Σολωμός, ἐπιμέλεια Ν. Β. Τομαδάκη, Βασικὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 15, σ. 161.
13. Ὁ. π., σ. 159.
14. Ὁ. π., σ. 171.
15. Π. Μελίτη (= Ἀλέξ. Τσιριντάνη), «Τὰ "Πνευματικὰ Ἰδρύματα" στὴ Δοκιμασία», *Ἀκτίνες*, τ. 1945, σ. 1.
16. Οἱ χαρακτηρισμοὶ σὲ εἰσαγωγικὰ εἶναι τοῦ Π. Μελίτη στὸ πρὸ πάνω ἄρθρο.
17. Σαράντος Ι. Καργάκος, «Ἡ παιδεία σήμερα, ἡ παιδεία αύριο», Ἀθήνα 2006, *Ὁ Μικρὸς Ἀστρολάβος* /12, σ. 14.
18. Ὁ. π., σ. 15.
19. Γεώργιος Μποζώνης, ὁ. π., σ. 9.
20. Σαράντος Ι. Καργάκος, ὁ. π., σ. 31.
21. Ὁ. π., σ. 32.
22. Ὁ. π., σ. 53.
23. Γεώργιος Μποζώνης, ὁ. π., σ. 10.
24. Γ. Βερίτης, «Ὁ Ὕμνος τῶν Φοιτητῶν».

Ἡ ἐγγραφή νέων συνδρομητῶν εἰς τὰς «Ἀκτίνες» εἶναι ἕνα πνευματικὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἡμποροῦμε νὰ ἐπιτελέσωμε ὅλοι, μὲ μικρὰν προσπάθειαν.

ΣΑΒΟΥΑΡ ΒΙΒΡ

- Μὰ ξαναμιλήσαμε γι' αυτό. Πάλι τὰ ἴδια; Πάλι. Ὅταν ἓνα θέμα ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει ὡς πρόβλημα, μπορεῖ νὰ συνεχίζεται καὶ ἡ συζήτηση γι' αυτό. Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ savoir - vivre, δηλαδὴ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, ὑπάρχει ἔντονο στὶς ἡμέρες μας, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἐποχὴ. Ἀπὸ τὸ «εὐχαριστῶ» καὶ τὸ «παρακαλῶ» πού πολλοὶ ἄνθρωποι τὰ ἀγνοοῦν ἢ ἔχουν δυσκολία νὰ τὰ προφέρουν (καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπλὴ ἀγένεια) ὡς τὴν συμπεριφορὰ μας μέσα στὰ λεωφορεῖα. Καὶ μὴ μοῦ πῆτε ὅτι αὐτὰ ἀφοροῦν «τοὺς ἄλλους», ὄχι ἐμᾶς. Γιατὶ αὐτὴ ἡ μετᾶθεσις τῶν εὐθυνῶν εἶναι πού διαιωνίζει τὰ προβλήματα. «Ἐκαστος ἀνθρώπων δύο πήρας φέρει...», ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι.

Ἄλλὰ ἂς δοῦμε μερικὲς συγκεκριμένες περιπτώσεις. Μπαίνει μέσα στὸ λεωφορεῖο ἓνας ἠλικιωμένος ἄνθρωπος ἢ μία γυναίκα μὲ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ ἢ μία ἔγκυος ἢ ἓνας ἀνάπηρος. Ὅλοι τοὺς ἔχουν πρόβλημα μὲ τὴν ὀρθοστασίαν καί, ἐκτὸς τούτου, κινδυνεύουν σ' ἓνα ἀπότομο φρενάρισμα νὰ πέσουν. Οἱ θέσεις ὅμως εἶναι κατειλημμένες. Ἀπὸ νέους ἀνθρώπους. Μὴ νομίζετε ὅτι θὰ σπεύσουν νὰ σηκωθοῦν καὶ νὰ προσφέρουν τὴν θέσιν τους. Αὐτός, τουλάχιστον, εἶναι ὁ κανόνας. Μερικοὶ μάλιστα κάνουν πῶς δὲν βλέπουν, κυτῶντας ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸν δρόμο μὲ μιὰ ἐπίμονη προσοχὴ, σάν νὰ τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορά. Εἶδα νέα κοπέλα νὰ κάθεται σὲ θέση γιὰ ἄτομα πού ἔχουν ἀνάγκη (ἐκείνη μὲ τὴν πινακίδα, ξέρετε). Μπροστὰ τῆς ὄρθιος ἠλικιωμένος καὶ σὲ ἄλλη περίπτωση ἀνάπηρος μὲ δύο πατερίτσες. Καὶ δὲν σηκώθηκε. Καὶ προσφέρει τὴν θέσιν του στὸν ἀνάπηρο ἠλικιωμένος ἄνθρωπος καὶ οὔτε τότε σηκώνεται ἢ... ἐρίτιμος δεσποινίς.

Περπατᾶς στὸ πεζοδρόμιο. Μία ὁμάδα νέων στέκεται καὶ κουβεντιάζει, κλείνοντας τὸ πέρασμα. Σὲ βλέπουν πού πλησιάζεις, ἀλλὰ

οὔτε διανοοῦνται νὰ σοῦ κάνουν τόπο γιὰ νὰ περάσης. Πρέπει νὰ τοὺς τὸ ζητήσης. Ἢ, περπατᾶς (πάλι στὸ πεζοδρόμιο) καὶ μπροστὰ σοῦ ὑπάρχει ἓνα ἐμπόδιο πού στενεύει τὸ πέρασμα, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ περάσουν δυὸ ἄνθρωποι. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἔρχεται ἓνας νέος. Συνήθως, ἐπιταχύνει τὸ βῆμα του καὶ περνάει πρώτος, ἀφήνοντας σε νὰ περιμένεις. Κι ἂς εἶσαι ἠλικιωμένος. Τί νὰ κάνουμε; Τόπο στὰ νεῖατα.

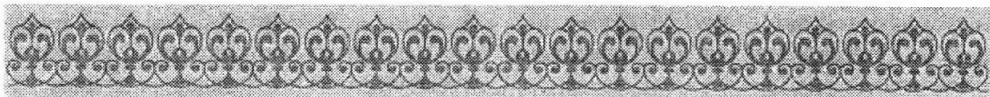
Νὰ ποῦμε ἀκόμη γιὰ τὰ νέα παιδιὰ πού χαλοῦν τὸν κόσμο, μέσα στὰ λεωφορεῖα, γελῶντας καὶ φωνάζοντας, μὲ ὅλη τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων τους; Χωρὶς νὰ λογαριάζουν τοὺς συνεπιβάτες τους; Χωρὶς νὰ συνειδητοποιοῦν ὅτι βρῖσκονται σὲ δημόσιον κῶρο; Ἴσως δὲν τοὺς τὸ ἔχει πῆ κανεὶς. Μερικὰ πράγματα ὅμως εἶναι αὐτονομία.

Νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὶς συζητήσεις, μεταξὺ νέων, πού σὲ κάθε λέξι ἐπαναλαμβάνουν στερεοτύπως τὴν γνωστὴ τρισύλλαβη λέξι πού ἔχει ἀντικαταστήσει τὸ ὄνομά τους, ὅπως λένε εἰρωνικὰ γιὰ μᾶς οἱ Γάλλοι; Καὶ ἀπὸ δεινὴ ὕβρις πού εἶναι, ἔχει καταντήσει... χαριτολόγημα; Αὐτὸ κ' ἂν εἶναι θέμα savoir - vivre καὶ ὄχι μόνο.

Ὅλα αὐτὰ θυμήθηκα ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐκκλησιασμοῦ μου σὲ μιὰ ἐνοριακὴ ἐκκλησία. Ἀπὸ τὶς πολὺ καλὲς ἐνοριακὲς ἐκκλησίες μὲ πολὺ καλοὺς ἱερεῖς. Συνήθως πηγαίνω νωρὶς καὶ δὲν ἔχω πρόβλημα. Αὐτὴ τὴν φορὰ ἄρρησα λίγο. Καὶ οἱ θέσεις ἦταν γεμάτες. Σὲ πολλὲς ἦταν καθισμένοι νέοι. Καὶ τὸ χάρηκα. Κανεὶς ὅμως δὲν σηκώθηκε νὰ προσφέρῃ θέσιν. Μόνο ἓνας. Λίγο νεώτερός μου. Καὶ ἐπειδὴ σύντομα σηκώθηκα γιὰ νὰ ξανακαθίσω, προχώρησε μπροστὰ, κάνοντάς μου νόημα νὰ μείνω ἐκεῖ πού ἤμουν.

Τί λέτε; Μήπως χρειάζεται νὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς;

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐπανάλαβε μετὰ τὴν παρέλευση τριετίας, τὸν Μαῖον τ. ε. τὴν διοργάνωση νέου διεθνoῦς Συμποσίου μὲ γενικό θέμα: «Ἐπιστήμη, Τεχνολογία καὶ Ἀνθρώπινες Ἀξίες». «Κύριος σκοπὸς τοῦ Συμποσίου αὐτοῦ ἦταν ἡ κατὰ βάθος συζήτηση τῶν ἐπιπτώσεων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας ἐπὶ τῶν ἀνθρώπινων ἀξιών καὶ ἡ συμπληρωματικότητα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀξιών μὲ τὶς παραδοσιακὰς ἀξίες καὶ ἡ συμπαράταξη τῆς ἰσχύος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας μὲ τὶς ἀξίες τοῦ ἀνθρώπου σὲ ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος». Διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, τεχνολόγοι, φιλόσοφοι, πολιτικοί, θεολόγοι καθὼς καὶ ἄλλες προσωπικότητες 31 τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, τὴν Ἀσία, τὴν Βόρειο καὶ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ ἔλαβαν μέρος στὴν διοργάνωση αὐτὴν, μερικοὶ ἐκ τῶν ὁποίων εἶχαν λάβει μέρος καὶ σὲ ἐκείνη τοῦ Μαΐου 2004.

Ἡ διάρκεια τοῦ Συμποσίου ἦταν τριήμερη ἀπὸ 2 - 4 Μαΐου. Πέραν τῶν προσφωνήσεων καὶ τῶν χαιρετισμῶν κατὰ τὴν πρώτη συνεδρία ἐκπροσώπων τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας καὶ Προέδρων Εὐρωπαϊκῶν καὶ ἐν γένει διεθνῶν πνευματικῶν ἰδρυμάτων, στὸ πρόγραμμα τοῦ Συμποσίου περιλαμβάνοντο κυρίως καὶ 31 εἰδικὲς εἰσηγήσεις ἐλλήνων καὶ ξένων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, κατὰ τὶς ὁποῖες ἐξετέθησαν ποικίλες ἀπόψεις ἐπὶ τῶν γενικῶν αὐτῶν θεμάτων.

Στὴν ἐξ ἑννέα μελῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα συνεκρότησαν τὴν ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Συμποσίου, μετείχαν ἐνεργὰ καὶ ἐπιλεκτὰ μέλη τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων ὅπως οἱ καθηγητὲς κ. Γεώργιος Κοντόπουλος καὶ ὁ κ. Λουκάς Χριστοφόρου. Ἡ συμμετοχὴ στὸ Συ-

μπόσιο ἐπιστημόνων προερχομένων (ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χώρου) καὶ ἀπὸ κράτη τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς προσέδωσε σὲ αὐτὸ ὄχι μόνον πανευρωπαϊκὸ ἀλλὰ καὶ παγκόσμιο χαρακτῆρα.

Θέματα τοῦ συμποσίου ἦταν τὰ μεγάλα καὶ ἐν πολλοῖς καινοφανῆ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὴν σύγχρονη ἀνθρωπότητα καὶ τὴν διερεύνηση τῆς δυνατότητας ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν μὲ τὶς ἀρχὲς ποῦ περικλείουν οἱ πανανθρώπινες ἀξίες.

«Ἐπιστήμη, τεχνολογία, Ἀξίες καὶ Κοινωνία» ἀφ' ἑνός, «Ἐπιστήμη, Τεχνολογία, Ἀξίες, Ἀνάπτυξη» ἀφ' ἑτέρου καὶ τὸ «Νόημα τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως» ἐκ τρίτου ἦσαν οἱ τρεῖς βασικὲς ἐνότητες θεμάτων ποῦ ἀπασχόλησαν τὸ τριήμερο αὐτὸ τοὺς μετέχοντες στὸ Συμπόσιο.

Συγκεκριμένα τὸ περιβάλλον ὡς ἀξία, σύγχρονες ἀπόψεις καθὼς καὶ ἐκείνες ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψη ὑπῆρξε τὸ πρῶτο θέμα τὸ ὁποῖο συζητήθηκε κατὰ τὴν ἑναρξὴ τοῦ Συμποσίου. Μία ἄλλη σειρά ἀνακοινώσεων εἶχε σχέση μὲ τὶς ἐπιπτώσεις τῶν ἐπιτευγμάτων τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν στὴν σημερινὴ κοινωνία, στὴν ἀνθρώπινη ὑγεία καὶ ἐν γένει στὸν προβληματισμὸ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ ἀπὸ τὴν ἐμβρυϊκὴ τῆς μορφῆς μέχρι καὶ τὸν θάνατο.

Ἡ ἐννοια τοῦ ἀνθρώπου ἐξ ἐπόψεως θρησκείας, φιλοσοφίας καὶ δικαίου μὲ εἰσηγητὲς ἀντίστοιχα τὸν Μητροπολίτην Περγάμου καὶ ἀκαδημαϊκὸν Σεβασμιώτατον κ. κ. Ἰωάννην Ζηζιούλα, τὸν ἀκαδημαϊκὸ κ. Εὐάγγελον Μουτσόπουλον καὶ τὸν κ. Ἀναστάσιον Μαρίνον ἀντιπρόεδρον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Οἱ εἰσηγήσεις αὐτὲς ἀποτελέσαν μία τριλογία γιὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσογαίας κ.κ.

Νικόλαος, ὁ ὁποῖος συνδυάζοντας τὸν πλοῦτο τῶν γνώσεων του ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς θεολογίας ἀναφέρθηκε στὴν συμπληρωματικότητα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀξιῶν μὲ ἐκείνες τῶν παραδοσιακῶν ἀξιῶν, ἐνῶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Γεώργιος Κοντόπουλος ἀνέπτυξε τὶς σύγχρονες κοσμολογικὲς ἀπόψεις, οἱ ὁποῖες συνιστοῦν τὴν λεγόμενη ἀνθρωπικὴ ἀρχὴ καὶ τὶς ἐπιπτώσεις των στὸ σύστημα τῶν πανανθρωπίνων ἀξιῶν. Συντονιστικὸ ρόλο στὴν ὅλη διοργάνωση αὐτὴν ὡς γενικὸς γραμματέας τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς εἶχε ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Λουκάς Χριστοφόρου.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ συζήτηση γιὰ τὸ ἐπίμαχο διδακτικὸ βιβλίο τῆς ἱστορίας τῆς ΣΤ' δημοτικῆς ἐπὶ ἔρη ἀσυνήθιστες διαστάσεις μὲ πολλοὺς κατηγοροῦς καὶ ἀρκετοὺς συνηγόρους. Οἱ τελευταῖοι ἀποτελοῦν μία συντεχνία, μίγμα τῶν αὐτοκαλουμένων «προοδευτικῶν» στοιχείων τῆς ἀριστερᾶς καὶ ἐκείνων τῆς νεοφιλελεύθερης δεξιᾶς ποὺ δυναστεύει τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἐλέγχει ἀκόμα τὸν χῶρο τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας κρατικῶν καὶ ἰδιωτικῶν καὶ ἔχει βασικὸ λόγο στὴν σχολικὴ ἐκπαίδευση, στοιχειώδη καὶ μέση.

Αὐτοὶ λοιπὸν βγήκαν νὰ κατηγορήσουν μὲ περισσὴ ἀυθάδεια τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία ποὺ ἀντιδρᾷ στὸ βιβλίο αὐτό, «ὅτι εἶναι ἀκόμη ἀνέτοιμη νὰ συζητήσει, πόσο μάλλον νὰ ἀφομοιώσει, σύγχρονες παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις καὶ ἐπιστημονικοὺς προβληματισμοὺς»!! Κατὰ συνέπειαν, κατὰ αὐτοὺς, στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀνήκει καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν γιὰ τὴν γνωστὴ τῆς γνωμάτευση ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Ὁ προβληματισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι καινοφανής. Σὲ συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 30 Μαρτίου 1989 ἐγένετο σχετικὸς λόγος γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Κατ' αὐτὴν ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ ὁμότιμος καθηγητῆς τῆς φι-

λοσοφίας τοῦ δικαίου κύριος Κωνσταντῖνος Δεσποτόπουλος μεταξὺ ἄλλων εἶπε: «Ἀκούσαμε ἀπόψε ὅτι ἡ συγγραφή τῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας τῶν προορισμένων μάλιστα γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος αὐτοῦ διέπεται κατ' ἀνάγκη ἀπὸ κριτήρια πολιτικά, δηλαδὴ προσαρμοσμένα στὸ πολιτικὸ συμφέρον τῶν ἐκάστοτε κυβερνήσεων. Ἀλλὰ ὅσο, τυχόν, καὶ ἂν συμβαίνει σὲ κάποιον βαθμὸ πολιτικὸς προσδιορισμὸς τῶν κριτηρίων, εἴτε τῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν τῆς συγγραφῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας ἢ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν πρέπει νὰ ἀποδοκιμάσει ἀνένδοτα ὅποια τέτοια πολιτικὴ διαστρωφὴ τῆς ἱστορίας καὶ νὰ ἀξιῶσει ἐπιτακτικὰ ἢ συγγραφή τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας νὰ μὲν ἀνεπηρέαστη ἀπὸ ὅποιαδήποτε πολιτικὴ τυχόν σκοπιμότητα καὶ μάλιστα κομματικὸ - παραταξιακῆς ὑφῆς».

» Οἱ συγγραφεῖς διδακτικῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας τῆς προοδευτικῆς νοστορίας ἔχουν ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ σχηματικότητες ἐπιστημολογικὲς ἀποτοκὲς τοῦ κοινωνιολογισμοῦ ἢ τοῦ οἰκονομισμοῦ ἢ τοῦ ἀνθρωπολογισμοῦ ἐφηρμοσμένων στὸν κλάδο τῆς ἱστορίας, καθὼς καὶ ἀπὸ μία διάθεση νὰ ἀντιδρᾶσιν πρὸς τὴν λεγομένη προγονοπληξία τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τὸν ἄμετρο ἔθνοκεντρισμὸ τῆς ἢ καὶ εἰδικότερα τὴν ἐπιμονὴ τῶν παλαιότερων βιβλίων τῆς ἱστορίας στὰ πολεμικὰ γεγονότα. Ἀλλὰ οἱ «ἐκσυγχρονιστὲς» αὐτοὶ συγγραφεῖς, εἴτε ὀρισμένοι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔπρεπε νὰ προβοῦν σὲ ἀκρότητες παρασυρμένοι ἀπὸ τὸν εἰκονοκλαστικὸ ζῆλο τοῦ ἐπιστημονισμοῦ τους. Ἐξ ἄλλου (καὶ τὸ σπουδαιότερο), οἱ συγγραφεῖς διδακτικῶν βιβλίων τῆς ἱστορίας δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν ὅτι ἀπευθύνονται σὲ ψυχὲς εὐπλαστες ἐφήβων καὶ ὅτι χρειάζεται μεγάλη εὐλάβεια πρὸς τὴν εἰδικὴ εὐαισθησία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας· δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λησμονοῦν τὴν ἠθοπλαστικὴ ἀποστολὴ τῆς παιδείας καὶ χρειάζεται νὰ διαθέτουν ὑψηλὸ παιδαγωγικὸ φρόνημα. Τὸ βιβλίο τῆς ἱστορίας στὸ Γυμνάσιο καὶ στὸ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ, ΜΕΤΑ... ΠΡΟΣΟΧΗΣ!

Ἄνδρας, τριαντάρης, ἀνώτερου μορφωτικοῦ ἐπιπέδου καὶ κάτοικος Ἀθηνῶν εἶναι τὸ προφίλ τοῦ μέσου χρήστη τοῦ Διαδικτύου στὴ χώρα μας. Παρὰ τὴ δραματικὴ πτώση τοῦ κόστους, δὲν ὑπῆρξε ἀνάλογη αὐξηση τῶν χρηστῶν τὸ 2006 καὶ εἶται μόνο τὸ 25% τῶν ἐλληνικῶν νοικοκυριῶν χρησιμοποιεῖ σήμερα τὸ *Internet*, τὴ στιγμή πού ὁ μέσος ὄρος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση τῶν 25 εἶναι 51%. Βέβαια τὸ 2006 ὁ ρυθμὸς αὐξησης τῆς χρήσεως τοῦ Διαδικτύου στὴ χώρα μας ἦταν διπλάσιος (13,2%) ἔναντι τοῦ μέσου εὐρωπαϊκοῦ ὄρου (6,25%).

Οἱ ἡλικιᾶς ὁμάδες πού κυριαρχοῦν εἶναι οἱ νεώτερες: τὸ 48,4% τῶν χρηστῶν εἶναι 16 - 24 ἐτῶν, ἐνῶ ιδιαίτερη αὐξηση παρουσιάζουν οἱ 35 - 40άρηδες, ἡ πρώτη γενιά τοῦ *Internet* στὴν Ἑλλάδα, πού χρησιμοποιοῦν τὶς νέες τεχνολογίες κυρίως στὴν ἐργασία τους. Οἱ περισσότεροι χρήστες ἀναζητοῦν πληροφορίες γιὰ προϊόντα καὶ ὑπηρεσίες (81%), ἀποστέλλουν καὶ λαμβάνουν τὴν ἀλληλογραφία τους (69%), ψυχαγωγοῦνται (44%), διαβάζουν ἐφημερίδες (29%), παρακολουθοῦν ραδιόφωνο καὶ τηλεόραση (28%) καὶ τηλεφωνοῦν (14%).

Ἄν καὶ δὲν ἔχουν ἐντοπιστεῖ στατιστι-

κῶς σημαντικὰ ποσοστὰ ἐξάρτησης Ἑλλήνων χρηστῶν ἀπὸ τὸ Διαδίκτυο, σὲ ἄλλες χώρες τὰ δεδομένα εἶναι ἀνησυχητικά. Στὸ Ἡνωμένο Βασίλειο περισσότεροι ἀπὸ τὰ δύο τρίτα τῶν χρηστῶν ξοδεύουν δύο ἡμέρες ἀπὸ κάθε μῆνα τῆς ζωῆς τους, ταξιδεύοντας στὸ Διαδίκτυο χωρὶς σκοπὸ! Μάλιστα ὁ ἕνας στοὺς τέσσερις ἀπὸ τὰ 33,7 ἑκατομμύρια Βρετανῶν χρηστῶν παραδέχονται ὅτι ἀφιερώνουν τὸ 30% τοῦ διαδικτυακοῦ χρόνου τους, κάνοντας «οὐίλφινγκ» (*wilfing*, ἀπὸ τὴν ἐκφραση «τί ἔψαχνα;»).

Στὴ μακρινὴ Κίνα τὰ γεγονότα εἶναι πῶς δραματικά. Στις ἀρχὲς Μαρτίου ἕνας 26χρονος πέθανε πάνω στὸν ἠλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ του, μετὰ ἀπὸ «μαραθῶνιο» *online gaming*. Ὁ νεαρὸς φέρεται νὰ πέρασε μιὰ ὀλόκληρη ἑβδομάδα, κατὰ τὸ ἑορταστικὸ ἑπταήμερο τοῦ νέου σεληνιακοῦ ἔτους, παίζοντας στὸ *Internet* ἕνα ἠλεκτρονικὸ παιχνίδι! Σύμφωνα μὲ τὶς κινεζικὲς ἀρχὲς τὸ 13%, δηλαδή 2,6 ἀπὸ τὰ 20 ἑκατομμύρια χρηστῶν τοῦ Διαδικτύου ἡλικίας μέχρι 18 ἐτῶν, εἶναι ἠλεκτρονικὰ ἐθισμένοι, ἐνῶ ἄγνωστο εἶναι τὸ συνολικὸ ποσοστὸ τῶν ἐθισμένων ἐπὶ τῶν 137 ἑκατομμυρίων, πού εἶναι τὸ σύνολο τῶν Κινέζων χρηστῶν τοῦ Διαδικτύου.

Τὸ κινέζικο πρακτορεῖο εἰδήσεων *Xin-*

Λύκειο πρέπει νὰ μὴν εἶναι στεγνὸ καὶ ἀπογοητευτικὸ, ἀλλὰ νὰ θέλγει καὶ νὰ συγκινεῖ καὶ νὰ φρονιματίζει καὶ νὰ διδάσκει». Πρέπει ἄρα νὰ παρουσιάζει τὴν Ἱστορία στὴν ἀλήθεια της, ἀλλὰ νὰ τονίζει τὶς μεγάλες της ὥρες καὶ ιδιαίτερα νὰ προβάλλει τὴν ἠθικὴ μεγαλωσύνη τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἀπλοῦ ἔστω ἀνθρώπου καὶ νὰ σημειώνει μὲ τόνο χαμηλότερο τὶς μικρότητες καὶ τὶς

κακουργίες τῶν ἀνθρώπων, τὶς ἀσχίμες καὶ τὸ ὄνειδος τῆς ἱστορίας».

Κατόπιν τούτων δὲν ἐπιτρέπονται ἡμίμετρα, δηλαδή μιὰ ἐπιφανειακὴ ἐσπευσμένη ἀναθεώρηση τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ βιβλίου, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς συγγραφή αὐτοῦ διαπνεομένου μὲ τὶς ὡς ἄνω προσεγγίσεις.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

hua ανακοίνωσε πρόσφατα ότι η κυβέρνηση του 1,3 δισεκατομμυρίου Κινέζων έβαλε στόχο να συντρίψει άμεσα τον διαδικτυακό τζόγο, γιατί αυτός «έχει ζημιώσει την ανάπτυξη της νεολαίας και αντίτιθεται στην πολιτική της οικοδόμησης μιās άρμονικής κοινωνίας». Ήδη από το 2004 λειτουργεί στην έπαρχία Νταζίνγκ το Κέντρο Καταπολέμησης Έθιμοϋ στο Διαδίκτυο, που έχει δεχθεί μέχρι σήμερα 1.500 «άσθενείς» από τους οποίους το 70% πήραν εξιτήριο ως άπεξαρτημένοι.

Το Κέντρο του Νταζίνγκ φιλοξενεί κυρίως άγόρια ηλικίας 14 έως 19 ετών, που υποβάλλονται σε άπεξάρτηση... στρατιωτικού τύπου. Το Κέντρο λειτουργεί ως στρατιωτική μονάδα με τους άσθενείς χωρισμένους σε λόγους! Οί άσθενείς ξυπνούν καθημερινά στις 6 το πρωί για πρωινή γυμναστική και θηματομο στο τσιμεντένιο δάπεδο. Στη συνέχεια υποβάλλονται έντατικά σε άτομική ή ομαδική ψυχοθεραπεία και στον υπόλοιπο χρόνο έκτελούν εργασίες, σύμφωνα με τις έντολές που δίνουν οί λοχίες του Κέντρου.

Στη χώρα μας τὰ παιδιά που σερφάρουν στο Internet έπιδεικνύουν άγνοια των κινδύνων που διατρέχουν. Σε πρόσφατη έρευνα του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Έθνικών Κόμβων Άσφαλοϋς Διαδικτύου Insafe αποκαλύπτεται ότι ένα στα δύο Έλληνόπουλα - χρήστες δηλώνει ότι δίνει πολλές προσωπικές πληροφορίες για τον έαυτό του, τη ζωή του και την οικογένειά του, άκόμη και σε άγνωστους με τους οποίους επικοινωνεί ηλεκτρονικά χωρίς καν να τους βλέπει! Έπιπλέον, ένας στους τέσσερις εφήβους δηλώνει ότι θα συναντούσε άγνωστους που θα γνώριζε μέσω Διαδικτύου, χωρίς να το αναφέρει στους γονείς του.

Έχουμε λοιπόν πολλά να πράξουμε για τὰ παιδιά μας και τις νέες τεχνολογίες: να τὰ μάθουμε να αξιοποιούν προς όφελός τους τὰ πολλά άπαραμίλλα πλεονεκτήματα που προσφέρει το Διαδίκτυο στην προσωπική, έπιστημονική και επαγγελματική

ζωή μας, άποφεύγοντας τις κακοτοπιές και τους άδιστακτους «ήλεκτρονικούς» έγκληματίες.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Στις 6 Μαρτίου 2007 ή έφημερίς *Έστία* εισήλθε στο 114^ο έτος της έκδόσεώς της και άποτελεί την μακροβιωτέρα έφημερίδα των Άθηνών. Το 1^ο φύλλο της έφημερίδος εξέδόθη στις 6 - 3 - 1894. «Μετ' αίσθήματος έλπίδος χρηστής εμφανίζεται ένώπιον του Πανελληνίου ή *Έστία*. Έπί τέταρτον σχεδόν αιώνας βίωσασα ως έβδομαδιαϊον περιοδικόν, μεταβάλλεται τανϋν εις δεκαετραήμερον, της χρονικής όμως ταύτης τροποποιήσεως έπαρκές, ως νομίζει, άντιστάθμισμα προσφέρει εις το πλήθος των άναγνωστών της και εις το Έλληνικόν Δημόσιον έν γένει την καθημερινήν αϋτης έκδοσιν ως φύλλου πολιτικού και φιλολογικϋ» (*Έλευθεροτυπία* 6 - 3 - 2007).

Το παράδειγμα της έφημερίδος *Έστία* μάς φανερώνει ότι οί έφημερίδες μπορούν να υπάξουν για πολλά χρόνια προσφέροντας ειδήσεις, πληροφορίες και γνώσεις. Άντιθέτως, ή ραγδαία έμπορευματοποίησίς τους και το κινήγι των διαφημιστικών εσόδων μπορεί να τις οδηγήση σε μεταβολή του σκοποϋ υπάρξεώς τους, να τις καταστήση διαφημιστικά έντυπα ή άκόμη χειρότερα σε «περιτύλιγμα» των διαφόρων προσφορών (βιβλίων, cd, dvd). Έάν το περιεχόμενο της έφημερίδος δεν είναι έλκυστικό για τον άπαιτητικό άναγνώστη, τότε τίποτε δεν μπορεί να την καταστήση άναγνωστέα, έστω κι αν την αγοράζουν οί καταναλωτές για να έπωφεληθούν από τις προσφορές της: ούτε καν την ξεφυλλίζουν. Γι' αυτό και θεωρούμε λάθος την συνεχή προσφορά προϊόντων.

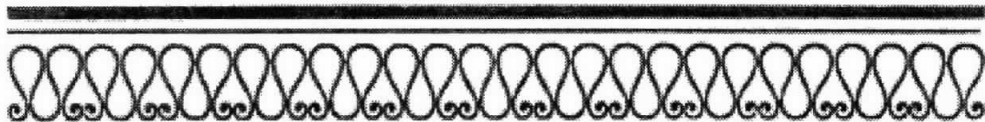
Άξιοπρόσεκτες είναι για το θέμα αυτό οί άπόψεις του προέδρου της Παγκοσμίου Ένώσεως Έφημερίδων κ. Γκάβιν Ό Ράι-

λυ. Αντιγράφουμε: «Ἡ ἐξαφάνιση τῶν ἐφημερίδων στὴν ἐντυπη μορφή τους προαναγγελλόταν διαρκῶς καὶ ἐσφαλμένα ἀπὸ τότε ποὺ πρωτοεμφανίστηκαν οἱ ἐφημερίδες, πρὶν ἀπὸ 400 χρόνια. Τὸ ραδιόφωνο, ὁ κινηματογράφος, ἡ τηλεόραση, οἱ δορυφόροι καὶ τώρα τὸ Ἴντερνετ ἔκαναν πολλοὺς σχολιαστὲς νὰ προλέγουν τὴν ἐξαφάνισή τους... Ὅμως ὑπάρχουν σαφεῖς, ἐμπειρικὲς ἀποδείξεις ποὺ ἐπιβεβαιώνουν ὅτι πολλὲς ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι προτιμοῦν τὸ τυπωμένο χαρτί, ἀκόμη κι ὅταν ἔχουν μπροστά τους ὀπτικοακουστικὲς ἐναλλακτικὲς ἐπιλογές. Ἡ ἀγορὰ τῶν ἐφημερίδων βρίσκεται σὲ ἄνοδο: ἡ παγκόσμια κυκλοφορία τους αὐξήθηκε κατὰ 10% μέσα σὲ 5 χρόνια καὶ κατὰ 20% μόνο μέσα στὸ 2006... Ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἐπικρατοῦσα ἄποψη, οἱ ἐντυπες ἐφημερίδες σημειώνουν ἄνοδο καὶ δὲν χρειάζεται νὰ κυνηγᾶνε οὔτε τὸ Ἴντερνετ οὔτε κανέναν ἄλλο». Καὶ συνεχίζει: «Οἱ ἐφημερίδες διαβάζονται ἀπὸ 1,4 δισεκατομμύρια ἄνθρωπους κάθε ἡμέρα καὶ ἀποτελοῦν μία παγκόσμια βιομηχανία συνολικῆς ἀξίας 180 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ἡ ὁποία δημιουργεῖ περισσότερες διαφημιστικὲς εἰσπράξεις ἀπ' ὅ,τι συνολικὰ τὸ ραδιόφωνο, ὁ κινηματογράφος, οἱ ἀφίσες, τὰ περιοδικὰ καὶ τὸ Ἴντερνετ... Ἡ ἀποτελεσματικότητά τοῦ τυπωμένου χαρτιοῦ εἶναι ἓνα οὐσιῶδες στοιχεῖο στὴν ἀγορὰ τῶν μίντια». Οἱ ἐφημερίδες προσφέρουν «ἀξιόπιστη ἐνημέρωση ποιότητας στὴν ὁποία μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχει πρόσβαση παντοῦ καὶ χωρὶς μπαταρίες. Ἐπίσης ὑποστηρίζω πῶς οἱ ἐφημερίδες εἶναι τὸ καλύτερο δυνατὸ μέσο γιὰ νὰ ἀναζητήσεις τὶς πληροφορίες ποὺ θέλεις μέσα ἀπὸ ἓνα σύνολο πληροφοριῶν. Ὅλες οἱ ἔρευνες ἀγορᾶς ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἀξιοπιστία τῶν μέσων ἐνημέρωσης ἐπιβεβαιώνουν τὸ σταθερὸ πλεονέκτημα σὲ ὄρους ἐμπιστοσύνης ποὺ διατηροῦν οἱ ἐφημερίδες ἐναντι τῶν ἄλλων μέσων ἐνημέρωσης» (Νέα 3 - 3 - 2007).

Πράγματι, οἱ ἐφημερίδες προσφέρουν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ὑπόλοιπα μέσα ἐνημερώσεως, μία μεγαλύτερα δυνατότητα ὄχι μόνον προσφορᾶς πληροφοριῶν, ἀλλὰ καὶ ὀργανώσεως, ἀναλύσεως καὶ ἐμβαθύνσεώς τους. Στὴν ἐφημερίδα ὁ ἀναγνώστης θὰ διαβάσῃ ὅ,τι τὸν ἐνδιαφέρει, ἐνῶ στὰ ἄλλα μέσα δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα ἐπιλογῆς τῶν εἰδήσεων. Ὁ ἀναγνώστης τῆς ἐφημερίδος δύναται νὰ διαβάσῃ ξανὰ τὴν εἰδησι, τὸ σχόλιο ἢ τὸ ἄρθρο, ὥστε νὰ τὸ κατανοήσῃ, νὰ τὸ ἐπεξεργασθῇ, νὰ τὸ ἀρχειοθετήσῃ, νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ στὴν ἐργασία του. Τὸ ἀρνητικὸ στοιχεῖο στὶς ἐφημερίδες εἶναι ἡ μονομέρεια, ποὺ μπορεῖ νὰ τὶς διακρίνει ἢ ἡ ἐπιλεκτικὴ ἐπιλογή τῶν εἰδήσεων καὶ τῶν πληροφοριῶν. Στὶς περισσότερες, ὅμως, ἐφημερίδες ὑπάρχει στήλη ἐπιστολῶν ὅπου ἐκεῖ οἱ ἀναγνώστες μποροῦν νὰ γράψουν τὴν δική τους γνώμη γιὰ τὰ ἀναγραφόμενα ἢ νὰ σχολιάσουν τὴν ἐπικαιρότητα, προσδίδοντας μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μιά μεγαλύτερα πολυφωνία στὴν ἐφημερίδα.

Οἱ ἐφημερίδες θὰ συνεχίσουν νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ διαβάζονται ὅσο πληροῦν τὴν ἀποστολή τους. Δηλαδή ὅσο θεωροῦν χρεὸς τους τὴν πληροφόρησι καὶ διαφώτησι τῶν πολιτῶν γιὰ τὰ μείζονα θέματα τῆς ἐπικαιρότητος ὅσο δὲν θυσιάζουν τὴν ἐλευθερία ἐκφράσεως καὶ δημοσιοποιήσεως τῶν εἰδήσεων, γνώμῶν καὶ ἀπόψεων στὸν βωμὸ εἴτε τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων, εἴτε τῶν παρανόμων διαπλοκῶν μὲ τὶς ἐκάστοτε κυβερνήσεις καὶ πολυεθνικὲς ἐπιχειρήσεις ὅσο συμβάλλουν στὴν ἀνύψωσι τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτισμικοῦ ἐπίπεδου τῶν ἀναγνωστῶν τους. Ἐν τέλει, ἐμεῖς οἱ ἀναγνώστες, πρέπει μὲ κάθε πρόσφορο τρόπο νὰ διαφυλάξωμε τὸ ἐπίπεδο τῶν ἐφημερίδων, τὶς ὁποῖες ἀγοράζωμε καὶ διαβάζωμε, ἀρνοῦμενοι νὰ ἀγοράζωμε ὅ,τι μᾶς ἐνοχλεῖ ἢ μᾶς προσβάλλει.

ΙΩΑΝ. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Κύριε Διευθυντά,

Για τὰ λάθη τοῦ βιβλίου Ἱστορίας ΣΤ΄ Δημοτικοῦ ἐγινε ἀρκετὸς λόγος, ἐνῶ περνᾶ σχεδὸν ἀπαρατήρητο τὸ βιβλίο τοῦ Δασκάλου, μολοντί δημιουργεῖ μεγαλύτερο θόρυβο στὸ Ἐξωτερικό, ὅπου διαδίδεται ὅτι καὶ σήμερα ἀκόμη ἡ Ἑλλάδα ἐμφανίζει τοὺς Βλάχους σὰν Ρουμάνους! Πράγματι στὴ σελίδα 68 τοῦ βιβλίου τοῦ Δασκάλου σημειώνεται: «Σύμφωνα μὲ τὶς μαρτυρίες οἱ περιοχὲς ποὺ εἶναι κοντὰ στὰ ἑλληνικὰ σύνορα τοῦ 1864 καὶ τοῦ 1881 κατοικοῦνται καὶ ἀπὸ χριστιανοὺς Βουλγάρους, Σέρβους, Ρουμάνους...!»! Τῶν τελευταίων ἡ ἐντόπιση τὸ 1864 στὸ Δομοκὸ καὶ τὸ 1881 στὴ Μελόνα Τυρνάβου φανερώνει τὸ ἀγεωγράφητο καὶ τὸ ἀνιστόρητο τῶν συγγραφέων ἢ τὸν πειθαναγκασμὸ τους σὲ γεωγραφικὴ καὶ ἱστορικὴ ὑπέρβαση κατὰ παραγγελία! Διότι ρουμανικὴ παρουσία ἀποκλείουν παντελῶς στή... Βαλκανικὴ(!) οἱ ἐπιφανέστεροι ἱστορικοὶ καὶ πολιτικοὶ τῆς Ρουμανίας (βλ. Ἀχ. Γ. Λαζάρου, «Ρουμανία καὶ Βαλκάνια», *Ἡ Καθημερινή*, 30 - 6 - 01, 12).

Προσφύεστατα ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στὴν πρόσφατη γνωμοδότησή της διευκρινίζει ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ Ρουμάνους ἀλλὰ γιὰ λίγους ρουμανίσαντες Βλάχους μετὰ τὸ Παιδομάζωμα καὶ τὴν ἴδρυση ρουμανικῶν σχολείων στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο. (βλ. Ἀχ. Γ. Λαζάρου, *Βαλκάνια καὶ Βλάχοι*. Ἀθήνα 1993, σ. 192 κ. ἐ.). Ὡς πρὸς δὲ τὶς ἐπιπτώσεις τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας μὲ τὰ σχολεῖα, ὁ ἐπι-

θεωρητῆς D. Lazarescu - Lecanta μὲ παρηγοσία ἀνέφερε στὸν Ρουμάνο ὑπουργὸ Παιδείας: «...ἔχομεν ἀρκετὰ σχολεῖα, διδασκάλους, καθηγητὰς, ἱερεῖς, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ρουμανικὸν πληθυσμόν... Τὸ ρουμανικὸν ἔθνος ἐνταῦθα... δὲν συνίσταται εἰ μὴ ἀπὸ διαφοροτρόπως μισθοδοτούμενους καὶ ἐπιχορηγομένους, τῶν ὁποίων ἅμα παύση ἢ μισθοδοσία διαλύεται καὶ τὸ ρουμανικὸν αἶσθημα...». (βλ. Κ. Ἀ. Βαβούσκος, *Ἡ Συμβολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Πελαγονίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος*. Ε. Μ. Σ. Θεσσαλονίκη 1959, 15). Ποιὸς θὰ φανταζόταν ὅτι μετὰ πλήρη καὶ μισὸ αἰῶνα θὰ «διόρθωναν» τὸν ἀρμόδιο ἐπιθεωρητῆ τῶν ρουμανικῶν σχολείων ἑλληνόφωνοι συγγραφεῖς σχολικῶν βιβλίων Ἱστορίας;

Περιεργότατα στὸ βιβλίο τοῦ Δασκάλου δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψη οὔτε ὅσα ἔγραψε ὁ πρῶτος Νεοέλληνας ἱστορικός Κ. Μ. Κούμας γιὰ γένεση Βλάχων, δηλαδὴ ἐκλατινισμένων Ἑλλήνων, συνακόλουθη τῆς Ρωμαιοκρατίας, οὔτε ἡ καίρια ἐπίσημανση τῆς καθηγήτριας Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων Ἐλευθερίας Ἰ. Νικολαΐδου, (*Ἡ ρουμανικὴ προπαγάνδα στὸ διλαετὶ Ἰωαννίνων καὶ στὰ βλαχόφωνα χωριὰ τῆς Πίνδου*, τ. Α΄, Ἰωάννινα 1995, 22'): «Τῆ θέση αὐτῆ, ποὺ διατύπωσε πρῶτος ὁ Κων. Κούμας, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πρᾶξεων, τ. 12, Βιέννη 1832, σ. 520 - 521, ὑποστηρίζει σθεναρὰ κι ὁ Ἀπ. Ε. Βακαλόπουλος, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τ. 1, Θεσσαλονίκη 1974, 6' ἐκδ. σ. 35 κ. ἐξ. καὶ ἐπαναβεβαιώνει μὲ

σοδάρὰ ἐπιχειρήματα ὁ Λαζάρου, Ἡ Ἄρωμονική, ὀ. π. σ. 91 - 114 καὶ ἡ Μαρία Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου, Συμβολὴ στὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἐθνολογικὴ κατάσταση τῆς Μακεδονίας πρὶν ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, Δωδώνη, τεύχ. Α', τ. 20 (1991), σ. 351».

Ἐξ ἄλλου ρουμανικὲς πηγὲς ἀποκαλύπτουν τὴ ρουμανικότητα τῶν Βλάχων ἐπινοημένη. Δημοσιοποιήθηκε καὶ στὴ Ρουμανικὴ Βουλὴ ἀπὸ τὸν ὀνομαστὸ πολιτικὸ καὶ ἱστορικὸ τῆς ἐποχῆς Μ. Kogalniceanu: «... Ἡ Μακεδονικὴ ρουμανικὴ πολιτικὴ ἐφευρέθη πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς περὶ τῶν ἐν Τρανσυλβανία ἀδελφῶν αὐτῶν μερίμνης. Ἐὰν ἐγκαταλείψωμεν τὴν μακεδονικὴν πολιτικὴν, οἱ συμπατριῶται ἡμῶν θὰ ἀναγκασθῶσι νὰ στραφῶσι πρὸς τὴν Τρανσυλβανίαν. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ σχέσεις ἡμῶν πρὸς τὴν Αὐστρουγγαρίαν θὰ διαταραχθῶσι σπουδαίως, τὸ ὅποῖον ἐκ παντὸς τρόπου δέον ν' ἀποφύγωμεν ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις. Διὰ τοῦτο εἶνε ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ διευθύνωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ Ρουμανικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Μακεδονίαν» (βλ. G. Weigand, *Οἱ Ἄρωμοῦνοι (Βλάχοι)*. Α' ἔκδ. Οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2001, 37).

Ἐπομένως ἀπὸ τὸ 1918, ἔτος ἐνσωματώσεως τῆς Τρανσυλβανίας στὴ Ρουμανία, οὔτε τὸ ἐφεύρημα οὔτε ἡ στροφὴ τῆς προσοχῆς τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ πρὸς τὴ Μακεδονία ἔχουν νόημα. Ὅμως μὲ τὴν ἐπίσημη «ἐλληνικὴ» πολιτικὴ καὶ τὴν «ἐπιστημοσύνη» τῶν συγγραφέων σχολικῶν βιβλίων Ἱστορίας στὴν Ἑλλάδα τῶν ἡμερῶν μας θὰ παραχωρηθοῦν καὶ τά... Κύθηρα!

Μετὰ τιμῆς
ΑΧ. Γ. ΛΑΖΑΡΟΥ

Ἄγαπητὲς Ἀκτίνες

Ὅπως κάθε χρόνο, ἔτσι καὶ ἐφέτος, ἐν ὄψει τῆς Ἐθνικῆς ἐπετείου, προβλήθηκε καὶ ὑποστηρίχθηκε, στὸν ἡμερησιο τύπο, ὅτι ὁ ἀνώτερος κλῆρος ἦταν ἀντίθετος πρὸς κάθε ἐπαναστατικὴ κίνηση τῶν ὑποδούλων. Ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀναφέρω, περιληπτικά, ὅσα ἐκθέτει ὁ παλιὸς καθηγητῆς τῆς Κοινωνιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν docteur es lettres κ. Γ. Β. Καββαδίας, στὸ περιοπούδαστο καὶ ἐπικαιρο βιβλίον του «Ἐπανάσταση καὶ κοινωνικὴ δυναμικὴ, 1821» (ἔκδ. Καρδαμίτσα, 2005, σελ. 90-130), ὅπου ἀναλύει τὴν κοινωνιολογικὴ δυναμικὴ ποὺ ὀδήγησε στὴν Ἐθνικὴ Παλιγγενεσία.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ κατὰ καιροὺς ἱστορικοὶ ἄλλοι μὲν ὀμιλοῦν γιὰ ἐθελοδοουλεία καὶ ἔλλειψη ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἀνώτερου κλήρου, ἐπικαλούμενοι καὶ τὸ προεπαναστατικὸ βιβλίον «Πατρικὴ Διδασκαλία», ποὺ συγγραφέας του φέρεται ὁ κατὰ τὸ 1798 Πατριάρχης Ἱεροσολύμων (π.χ. Φίνλεϋ, Η. Νικολακόπουλος, Δ. Δαυνηλίδης, Πιπινέλης, Κορδάτος, Τ. Βουρνάς) ἄλλοι ἔχουν θετικὴ στάση (π.χ. Δ. Κόκκινος, Ζακυθηνός, Ἄπ. Βακαλόπουλος, Ἄ. Φραντζῆς, D. Dakin, Σβορώνος, Β. Σφυρόερας) καὶ ἄλλοι ἐνδιάμεση (Μέντελσον-Βαρθόλντ, Γ. Κοντογεώργης). Ὅμως, παραγνωρίζεται ὅτι ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῖς ἀπάντησε στὸ προαναφερθὲν βιβλίον, μὲ τὸ ἔργο του «Ἀδελφικὴ Διδασκαλία», μὲ τὸ ὅποῖο δὲν στράφηκε κατὰ τοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ ὑποστήριξε ὅτι ἡ «Πατρικὴ Διδασκαλία» εἶναι ψευδεπίγραφος, ἔργο «λιβελλογράφου τολμήσαντος νὰ ἐπιγράψῃ τὸ σεβάσιμον ὄνομα τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων εἰς τὸ μωρὸν αὐτοῦ συγγραμμάτιον». Περαιτέρω, ὁ κ. Καββαδίας, ἀφοῦ ἀναιρεῖ μὲ ρωμαλαῖες σκέψεις, τὴ γνωστὴ καὶ κατ' ἔτος ἐπαναλαμβανόμενη κατηγορία κατὰ τοῦ Οἴκου-

μενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' και τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ἐπισημαίνει ὅτι ἐπὶ 200 ἀρχιερέων σὲ ὅλη τὴν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, κατὰ τὴν Ἐπανάσταση διακρίθηκαν 73 ἀγωνιστές, 42 μαρτύρησαν καὶ 45 ἔπεσαν θύματα (σύνολο 160 ἦτοι τὸ 80%), ὅτι τὸ ὑπόλοιπο ποσοστὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἦσαν προδότες, ἀφοῦ ὅλες οἱ μητροπόλεις δὲν ἀνῆκαν σὲ ἐπαναστατημένες περιοχές, ὅτι ἀπὸ κανέναν ἀρχιερέα δὲν διέρρευσε τὸ μυστικὸ γιὰ τὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία, καὶ ἐκτιμᾷ ὅτι κοινωνιολογικὰ ἢ συμπεριφορὰ τοῦ κλήρου τὸ 1821 πρέπει νὰ ἀξιολογηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐξῆς τριπλὴ ὀπτική: α) Ὁ κατακτητὴς παρέχει στὴν Ἐκκλησία προνόμια ἀνακλητὰ καὶ τὴν κρατεῖ ὄμηρο τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπομυζώντας τὴν οικονομικά. β) Οἱ ὑπόδουλοι τὴν βλέπουν ὡς στήριγμα καὶ ἐκφραστὴ τῶν πόθων καὶ τῶν ἐλπίδων, συμπαραστάτη καὶ μεσολαβητὴ. γ) Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας θεωροῦν ἑαυτοὺς θεματοφύλακες τῆς πίστεως, τῶν παραδόσεων τοῦ Γένους καὶ ὑπεύθυνους γιὰ τὶς τύχες τῶν ὑπόδουλων, καὶ γνωρίζουν καλὰ τί μποροῦν νὰ περιμένουν ἀπὸ τὸν Τοῦρκο. Συμπιεσμένοι μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν πόλων μία δυνατότητα ἔχουν οἱ ἀρχιερεῖς: τὴ διπλωματικὴ τήρηση μιᾶς ἀσταθοῦς ἰσορροπίας ἀπέναντι στὸν κατακτητὴ καὶ τὴν αἰγίαστη καὶ ἐπικίνδυνη προσπάθεια νὰ ὑπηρετήσουν τὸ Γένος καὶ τὴν ἐλευθερία. Πρὸς τοῦτο κρατοῦσαν τὴ δάδα τῆς Ὀρθοδοξίας ἄσβεστη, διαφοροποιώντας συνειδησιακὰ τοὺς σκλάβους ἀπὸ τὸν κατακτητὴ καὶ ἐμποδίζοντας τὸν ἐξισλαμισμὸ καὶ τὴν

ἀπορρόφησή τους ἀπὸ ἐκεῖνον. Διατήρησαν τὴ γλωσσικὴ παράδοση καὶ ἐνότητα, παρὰ τοὺς τοπικοὺς ιδιοματισμοὺς, συντηρώντας τὶς μνήμες τοῦ Γένους. Ἐδωσαν μεγάλους διδασκάλους, δίδασκαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σὲ σχολεῖα καὶ σχολὲς καὶ ἴδρυσαν τυπογραφεῖα, ἐμψύχωσαν τοὺς Ἕλληνας καὶ μετέσχον ὄχι μόνον ἰδεολογικά, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὄπλο στὸ χέρι στὴ μάχη.

Μέλη τοῦ Ἱερατείου παρουσίασαν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι αὐτὲς δὲν ὑπῆρξαν ὁ κανόνας. Ἡ ἀφοσίωση στὸ καθήκον καὶ ἡ προσωπικὴ αὐτοθυσία τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας ἔδειξε τὸ ἀντίθετο. Ὑπῆρξαν ὁμως καὶ ταλαντεύσεις καὶ δισταγμοὶ καὶ ἐπικρίσεις. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει (πρὸς Κορινθίους Α' θ', 20-22) «**Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω, τοὺς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω... τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω**». Καὶ ἐπιλέγει ὁ κ. Καθβαδίας: Μήπως τὴν κρίσιμη ὥρα, ἔστω τὴ στιγμή τοῦ συμβιβασμοῦ ἢ τῆς ἀδυναμίας, πατριάρχες, ἱεράρχες, ταπεινοὶ παπάδες, φτωχοὶ καλόγεροι, εἶχαν στὸ νοῦ τους τὰ λόγια αὐτά; Ὁ ἱστορικὸς ἀπαλλαγμένος ἀπὸ ἰδεολογικὲς σκοπιμότητες ἄς το ἐρευνήσει καὶ ἄς ἀπαντήσῃ, ἂν μπορεῖ.

Μὲ τιμὴ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Π. ΣΟΪΛΕΝΤΑΚΗΣ

Δρ. Νομ., Πρόεδρος

Ἐφετῶν Διοικητικῶν Δικαστηρίων

Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Στις 27 'Απριλίου έφυγε από κοντά μας ένας γίγαντας τής μουσικής: ο σημαντικότερος τσελίστας του 20ού αιώνα και μεγάλος μαέστρος, ο Ματισλάβ (ή Σλάββα, όπως τον αποκαλούσαν οι φίλοι του) Ροστροπόβιτς.

Πολλά γράφτηκαν για την μουσική του σταδιοδρομία και για τη γνωριμία του και φιλία με τους μεγαλύτερους συνθέτες του περασμένου αιώνα. Έμεις, από τη στήλη αυτή θα θέλαμε να δείξουμε δυο άλλες πλευρές τής ζωής του:

α) τής αγάπης του για την Ελλάδα και την Κύπρο. Σε συνέντευξή του το 2002, είχε δηλώσει «Η Ελλάδα είναι μια χώρα που την έχω στην καρδιά μου. Μας ένώνει, άλλωστε, και η Όρθοδοξία». Είχε πολλές φορές τονίσει δημόσια την υποστήριξή του στις θέσεις μας σε σχέση με το «Μακεδονικό» ζήτημα, καθώς και τις ελληνικές θέσεις όσον αφορά το Κυπριακό. Για τον λόγο αυτό δεν δεχόταν να δώσει ρεσιτάλ στην Τουρκία. Είχε τιμηθεί από το Έλληνικό κράτος με το παράσημο του Άνωτατου Ταξίαρχη του Φοίνικος.

β) τής αγάπης του για την Όρθοδοξία. Στη συνέχεια αναφέρουμε ένα χαρακτηριστικό γεγονός τής γνωριμίας του με την όρθοδοξία:

Το 1971 ο Ροστροπόβιτς επισκέφθηκε την πατρίδα του τη Ρωσία και συνάντησε τον εφημέριο τής Μόσχας Βσεβολόντ Σπύλλερ, πρώην καθηγητή τής ιστορίας που οδηγήθηκε από τις μελέτες του στον Χριστιανισμό και στην ιερωσύνη κι έγινε πολύ γνωστός ως αντίπαλος του θεωρητικού Ίλτίσεφ στα χρόνια του διωγμού του Χρουντσώφ.

Όπως έλεγε ο π. Σπύλλερ, μία μέρα τον επισκέφθηκε ο Ροστροπόβιτς και του είπε:

– Πάτερ, ό,τι θέλησα στη ζωή μου τό πέτυχα. Ήθελα να γίνω διάσημος μουσικός, έγινα. Ήθελα να γίνω διευθυντής του Όρδείου, έγινα. Όνειρευόμουν να διευθύνω

το Μπολσόι, τό κατόρθωσα. Έπιθυμούσα να έχω μία γυναίκα που να είναι μεγάλη καλλιτέχνης και εξαιρετική σύζυγος, τη βρήκα. Και όμως έχω συνεχώς τό αίσθημα ότι ή ζωή μου δεν περνάει μέσα από την ουσία των πραγμάτων, αλλά διαρκώς παρακάμπει τό ουσιώδες. Τί έχεις να μου πεις;

Καταπτοημένος από τη διασημότητα και τό καλλιτεχνικό μέγεθος του συνομιλητή του ο Σπύλλερ περιορίστηκε να του δώσει να διαβάσει τήν Όρθοδοξία του π. Σ. Μπουλγκάκωφ. Όστερα από λίγους μήνες ο διάσημος μουσικός επανέρχεται με τήν δήλωση:

– Στο βάθος ή ουσία είναι πολύ απλή. Έμεις οι άνθρωποι με τήν τύφλωση, τά σφάλματα και τήν έπιπολαιότητά μας τή συσκοτίζουμε και περιπλέκουμε τά πράγματα, μέσα στα όποια συντριβόμαστε. Δεν υπάρχει άλλη λύση, πάτερ, παρά να βαπτιστώ.

Και λίγες μέρες μετά τη βάπτισή του φέρνει και τη γυναίκα του, διάσημη τραγουδίστρια τής Όπερας τής Μόσχας, με τήν όποια ήταν παντρεμένος από είκοσαετίας, για να εύλογηθεί ο γάμος του και να στεφανωθούν από τήν Έκκλησία (Ανάπλασις, Μάρτιος 1984).

Είναι ακόμη χαρακτηριστικό, ότι τό 1989 ο οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος απένειμε στο διάσημο καλλιτέχνη τόν τίτλο του άρχοντος μουσικοδιδασκάλου του Οικουμενικού θρόνου. Τό όφφίκιο αυτό του τό επέδωσε στη Γενεύη ο Μητροπολίτης Έλβετίας Δαμασκηνός και ή τελετή μεταδόθηκε από τήν έλβετική τηλεόραση.

Τέτοιες ακτίνες μās έρχονται κάθε τόσο από τη μέχρι χθές σκοτεινή χώρα του Βορρά. Άκτίνες φωτός και έλπίδας, μηνύματα ότι τό πνεύμα ζει κι ή πίστη δεν πεθαίνει. Μακάρι να τά προσέχαμε και να τά μελετούσαμε, να μās προβληματίζαν και να μās ξυπνούσαν...

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΟΙΚΟΠΕΔΟ

Κάθομαι και ιστορώ λίγα από τὸ βίο τοῦ Μανώλη τοῦ Τσιμπούρη, πού ἦταν ἓνας ἄνθρωπος ἀλλοιώτικος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἄν ἦταν καλύτερος ἢ χειρότερος, σὺ, Θεέ μου, ξέρεις. Γιὰ μᾶς ἦταν ἀπλῶς παρᾶξενος ἄνθρωπος. Ἄλλοτε τὸν ἔλεγε ξυπνο, κι ἄλλοτε πάλι ἔμοιαζε γιὰ ἀφελῆς. Πολλοὶ τὸν εἶπαν ἠλίθιο. Τὸν πρωτοεἶπε ὁ γερο - δάσκαλος:

– Γιατὶ φτοῦ νὰ πάρει ἡ ὀργή, δικός μου μαθητῆς νὰ βγεῖ ἔτσι ὁ ἠλίθιος!

Εἶναι ἀλήθεια, κι αὐτὸ εἶναι τὸ παράξενο, πῶς στὸ σκολεῖο πήγαινε καλά. Δὲ δυσκολεύτηκε νὰ τὸ βγάλει. Οὔτε δυσκολεύτηκε μετὰ νὰ μάθει σοβαντζής.

Ἄλλὰ πῶς νὰ μὴ τὸν κοροϊδεύουν, ὅταν ὁ Θεοδωρῆς ὁ Μανωλάκος μὲ τὰ ψέμματά του τὸν ἔβαζε νὰ δουλεύει καὶ τὰ ἀπογεύματα στὴν Ἅγια - Σωτήρα, πού τὴν εἶχαν πάρει μαζί ἀποκοπή. Ὁ Θεοδωρῆς τοῦ λεγε πῶς τάχα ἡ γυναῖκα του ἀρρώστησε κι ἔφευ-

γε!

– Σὲ κοροϊδεύει, ρὲ δόλιε! Καὶ σὺ τὰ χάρφεις! Ὅ,τι ψέμμα σου πασάρει, τὸ χάρφεις...

– Ψέμμα; Γιατὶ νὰ μοῦ λείει ψέμματα; Ἐλεγε αὐτὸς καὶ χαμογέλαγε.

Στὸ στρατὸ καλὰ τὰ κατάφερε. Ἐμαθε μάλιστα καὶ τέχνη, τὴ μαραγκουδική. Ὡστόσο κι ἐκεῖ κινδύνεψε νὰ τιμωρηθεῖ βαρειά. Σὲ μιὰν ἐπιθεώρηση ἔτυχε νὰ τὸν ρωτήσῃ ὁ συνταγματάρχης.

– Τί μαθαίνουμε στὸ στρατό;

– Μαθαίνουμε πῶς νὰ σκοτώσουμε, μὲ ὄπλο ἢ μὲ μαχαίρι, ἀπάντησε μ' ἀφέλεια.

Ἄφρητα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ συνταγματάρχη.

– Δὲν ξέρεις ὅτι μαθαίνουμε τὴν Τέχνη τῆς πειθαρχίας;

– Αὐτὴ τὴν ἤξερα κι ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἐδῶ ἔμαθα τὴ μαραγκουδική.

Ἐσκασεν ἀπ' τὸ κακὸ του ὁ συνταγμα-

ΛΙΟΝΤΑΡΙ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ

Λιοντάρι τῆς Χαϊρώνειας

Ἄγρυπνο μέινε στοὺς αἰῶνες τοὺς ἅπαντες

Νὰ φρουρεῖς τῶν Γενναίων τὸ Κλέος τὸ μέγιστο.

Οἱ βέβηλοι ἔτοιμοι νὰ σθῆσουν τὴ δόξα τους

Καὶ νὰ τοὺς ποῦν ἀδιστάκτως... πολεμόχαρους!

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

τάρχης. Τὸν τύλιξε στὰ χαρτιά του καὶ τὸν ἔστειλε στρατοδικεῖο. Ἐκεῖ τὸν ἀπάλλαξαν σὰν «προσωπικότητα ἔχουσαν τὸ ἀνεύθυνον».

Μετὰ τὸ στρατὸ παντρεύτηκε. Πῆρε τὴ Μάρω τῆς Γιαννακοῦς. Ἔμεινε παντρεμένος μόνο ἕξι μῆνες. Ἐνα πρωτὶ ξυπνάει καὶ βλέπει νὰ λείπει ἡ Μάρω. Εἶχε φύγει παίρνοντας μαζί της ἕνα μικρὸ κομπόδεμα καὶ κάτι χρυσαφικά τῆς μάνας του. Πῆγε στὴ Θεσσαλονίκη κι ἀπὸ κεῖ βρέθηκε στὸν Καναδά. Μερικοὶ τοῦ ἔπαν νὰ τὴν κυνηγήσει μὲ τὴν ἀστυνομία.

Ἐκεῖνος ἀπάντησε:

– Δὲ βαριέσαι, στὸ ταξίδι θὰ τῆς χρειαστοῦν χρήματα.

Οἱ ἄλλοι τὰ χάσανε. Τοῦ πέταξαν κατὰμουτρα: «ἠλίθιε».

Ὁ Μανώλης ὁ Τσιμπουρλῆς εἶχε ἕνα καϊμό. Ἀπὸ τότε ποὺ πάντρεψε τὴν ἀδελφή του καὶ τὴν προίκισε μὲ τὸ πατρογονικό τους σπίτι, αὐτὸς ἔμεινε φιλοξενούμενός της. Τὸ ἔχε μεράκι νὰ δουλέψει νὰ βγάλει χρήματα, νὰ πάρει ἕνα οἰκόπεδο καὶ νὰ χτίσει δικό του σπίτι.

Δούλεψε σκληρά. Μὰ μόλις μάζευε λίγα χρήματα, θέλεις ὁ Θεοδωρῆς μὲ τὴν ἀρρώστια τῆς γυναίκας του, θέλεις τ' ἀνίψια του, θέλεις τὰ ὄρφανὰ τοῦ Φράγγου τ' ἀδικοσκατωμένου, ἔμεινε πάλι ρέστος. Ὡστόσο δὲν ἀπελπιζόταν. Ὁ καϊμός του, καϊμός καὶ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Μιὰ φορὰ ἄκουσεν ἕναν κήρυκα νὰ λέει ξηγώντας τὸ Βαγγέλιο ὅτι, ἐμεῖς ἐδῶ στὴ γῆ νοιαζόμαστε πῶς ν' ἀγοράσουμε οἰκόπεδα καὶ νὰ φτιάξουμε σπίτια. Ἐνῶ γιὰ τὸν οὐρανὸ τίποτε. Κι ὁ Θεὸς μᾶς λέει πῶς ἐκεῖ ὑπάρχουν διαμερίσματα κι οἱ ἀγοραστὲς εἶναι λίγοι, γιὰτὶ νοιάζονται γιὰ τὰ οἰκόπεδα τῆς γῆς.

– Αὐτὸ εἶναι! Σκέφτηκεν ὀλομεμῆς ὁ Μανώλης. Δὲ μὲ νοιάζει γιὰ τὸ οἰκόπεδο στὰ Λιόσια, θὰ ἀγοράσω τὸν οὐρανό!

Τὸ γυρόφερνε λίγες μέρες στὸ μυαλό του, κατὰ πόσο εἶναι τοῦτο μορετό.

– «Μά, θὰ ἔναι ἀκριβά», σκεφτότανε.

Πλησίασε τὸν παπὰ τῆς Ἐνορίας του καὶ τὸν ρώτησε:

– Παπούλη μου, συμπάθαμε, ἤθελα νὰ μάθω, εἶναι ἀκριβὰ τὰ οἰκόπεδα στὸν οὐρανό;

Ὁ παπὰς τὰ ἔχασε, ξαφνιάστηκε, δὲν μπόρεσε ν' ἀπαντήσει. Ὅταν συνήρθε, νόμισε πῶς ἔχει νὰ κάνει μὲ παλαβό. Τοῦ ἀπάντησεν ἀόριστα:

– Ναι, ἀκριβὰ, πολὺ ἀκριβὰ!

Ὁ Μανώλης στενοχωρήθηκε γιὰ λίγο. Κι ὕστερα τὸ γυρόφερνε πάλι στὸ μυαλό του γιὰ μέρες.

– Δὲ μπορεῖ, ὁ Θεὸς δὲ θὰ θέλει ὅλα τὰ λεφτὰ προστά, θὰ τὸ δίνει μὲ δόσεις.

Ἐπесе πάλι σὲ σκέψεις:

– Θὰ τὰ βγάλω πέρα μὲ τὶς δόσεις; Μὰ δὲν βαριέσαι, εἶπε μονολογώντας. Ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος, ἄς δώσω πρώτα προκαταβολὴ καὶ βλέπουμε.

Καὶ ρίχτηκε στὴ δουλειὰ μὲ μεγάλο κέφι. Πῆρανε μὲ τὸ Θεοδωρῆ ἀποκοπὴ δυὸ μεγάλα σπίτια καὶ ἕνα σχολεῖο. Κεῖνη τὴ χρονιά ἡ γυναίκα του Θεοδωρῆ δὲν ἀρρώστησε καὶ τὰ χρήματα φανήκανε. Ὅσο δούλευε καὶ ἀντάταιναν τὰ χρήματα γιὰ τὸ οἰκόπεδο, τόσο χαιρότανε.

– Θὰ τὸ πάρω, ἔλεγε.

– Ποιό; Τὸν ρωτοῦσαν.

– Τὸ οἰκόπεδο στὸν οὐρανό, ἀπαντοῦσεν αὐτός.

Ἐκεῖνοι τὸν περιγελοῦσαν, τὸν λέγανε ἠλίθιο.

Στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς του εἶχε ἕνα μικρὸ κοντί, ποὺ ἔβαζε τὶς οικονομίες του. Ἐκεῖ εἶχε καὶ δύο μικρὰ χαρτάκια. Φαίνεται θὰ ἔγραφε γιὰ τὰ χρήματα.

Θὰ μάζευε κάπου πέντε χρόνια τώρα. Κι ἦταν ἴσαμε τριάντα χρονῶν ἀκόμη.

– Τί κομμάτια, ὅσο ἀκριβὰ καὶ νὰ ἔναι, μέχρι νὰ γεράσω δὲ θὰ μαζέψω οὔτε τὰ μισά;

Αὐτὰ σκεφτότανε καὶ δούλευε μὲ κέφι.

Στὸ μεταξὺ τὰ ὄρφανὰ τοῦ Φράγγου με-

γάλωσαν. Ἡ πρώτη κόρη τοῦ μακαρίτη ἦταν τῆς παντρειάς. Κι ἡ γυναίκα τοῦ Θεοδωρῆ ἀρρώστησε πάλι.

Ἄκουσε τότε νὰ λένε πὼς ὁ γάμος τῆς κόρης τοῦ Φράγγου δε θὰ γινόταν, γιατί ἡ νύφη δὲν εἶχε ἐπιπλα. Ἦταν τότε πού ὁ Θεοδωρῆ τὸν χιλοπαρακαλοῦσε γιὰ δανεικά, νὰ κοιτάξει τὴ γυναίκα του. Μπῆκε σὲ βαθεῖα συλλογή! Τί νὰ κάνει; Λένε πὼς τὸν ἄκουσαν μερικοὶ νὰ μονολογεῖ σ' ἓνα στασίδι στὸ πίσω μέρος τῆς Ἐκκλησίας.

– Θέ μου, νέος εἶμαι ἀκόμη, δὲν πειράζει, θὰ ξαναδουλέψω γιὰ τὸ οἰκόπεδο. Ἄσε με κάτι νὰ δώσω στὸ Θεοδωρῆ καὶ στὴ γριά Φράγγαινα.

Πῆγε στὸ σπίτι, ἄνοιξε τὸ κουτί, ἔβαλε λίγα στὴν ἄκρη καὶ τ' ἄλλα, τὸ ἴδιο βράδυ τὰ μοίρασε στὸ Θεοδωρῆ καὶ στὴ Φράγγαινα.

Ἔστερα ρίχτηκε πάλι στὴ δουλειά.

– Θέ μου, δὸς μου κουράγιο, νὰ μπορέσω ν' ἀγοράσω τὸ οἰκόπεδο, ἔστω τὴν προκαταβολή νὰ μαζέψω.

Τὴν ἐπόμενη χρονιά, γιὰ καλύτερα, δούλευε μὲ τὸ Θεοδωρῆ στοὺς φυρέδες, στὸ Λαύριο. Ἡ δουλειὰ ἦταν βαρειά! Μὰ τοὺς πλῆρωναν περσότερα.

– Δὲ βαριέσαι, ἔλεγε ὁ Μανώλης, εἶναι γιὰ τὸ οἰκόπεδο!

Στὸ χρόνο πάνω ἔπεσαν ὁ φυρὲς καὶ τοὺς πλάκωσε. Τοὺς βγάλανε μισοπεθαμένους. Οἱ γιατροὶ τοὺς ξεγράψανε. Ὁ Θεοδωρῆς δὲν ἄντεξε πάνω ἀπὸ δύο μέρες. Ὁ Μανώλης κάπου - κάπου, στὴ νάρκη του, μονολογοῦσε:

– Θέ μου, τὸ οἰκόπεδο. Τὸ θέλω, Θέ μου!!

Κι ὅταν συνερχόταν, μουρμούριζε.

– Ἡ προκαταβολή, ἡ προκαταβολή γιὰ τὸ οἰκόπεδο τοῦ οὐρανοῦ, στὴ χήρα τοῦ Θεοδωρῆ!

Τὸ ἔλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε!...

– Δὲ πειράζει, Θέ μου, τι νὰ τὸ κάνω τὸ μεγάλο οἰκόπεδο! Δὲ πειράζει!...

Νά, τόσο δά, μόνο τόσο δά, Θέ μου, νὰ μὲ χωράει. Τόσο δά μοῦ φτάνει!

Κι ὅσοι τὸν ἄκουγαν, κουνούσαν θλιμμένα τὸ κεφάλι.

– Παραμιλάει ὁ δόλιος, δὲν ξέρεي τι λέει, εἶναι τὰ τελευταῖα του!...

Τὴν ἄλλη μέρα πέθανε. Τὸν θάψανε ἀπλὰ καὶ φτωχικά. Μετὰ πῆγαν στὸ σπίτι, βρῆκαν τὸ κουτάκι του, τ' ἄνοιξαν. Μέσα ὑπῆρχαν μερικά χρήματα κι ἓνα μικρὸ χαρτάκι πού ἔγραφε: «ἡ προκαταβολή γιὰ τὸ οἰκόπεδο τοῦ οὐρανοῦ». Κανεὶς δὲν κατάλαβε.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡ. ΜΠΟΣΙΝΑΚΗΣ

«AKTINES». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Τατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δοῦρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους € 1,20. Ἐτησίαι συνδρομή, ἐσωτερικῶς € 12, ἐξωτερικῶς € 30. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν επιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλίοκροισιαι δὲν δημοσιεύονται. ΚΩΔΙΚΟΣ: 1692.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Ἰούνιος 2007

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» κυκλοφοροῦν:

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

- **ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**
Προβληματισμοὶ καὶ προτάσεις

ΤΡΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΙΕΡΕΣ:

- **Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ**
Νικόλαος Μύρων τῆς Λυκίας
- **ΑΦΥΠΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΜΩΡΙΑ**
Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος
- **Ο ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ**
Ἀλέξανδρος Γκιάλας (Γ. Βερίτης)

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΠΙΔΑΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ

Χαριτωμένη ποιητικὴ συλλογή.

*

ΕΛ. Χ. ΚΟΥΛΟΥΜΠΑΡΙΤΣΗ

ΟΤΑΝ Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ

ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ἡ γέννηση καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς πολυφωνικῆς
θρησκευτικῆς μουσικῆς στὴν Εὐρώπη.

*

Γ.Δ. ΚΟΥΒΕΛΑ

Η ΣΥΓΧΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ

ΚΑΙ Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

Καρόυτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 3221 283

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

55 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟ ΚΕΛΛΙ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΗΣ

Έπιμέλεια: Άναστασίας Α. Παπακωνσταντίνου - Μαλάμη

Πρόλογος του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνων
και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»
Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 3221 283